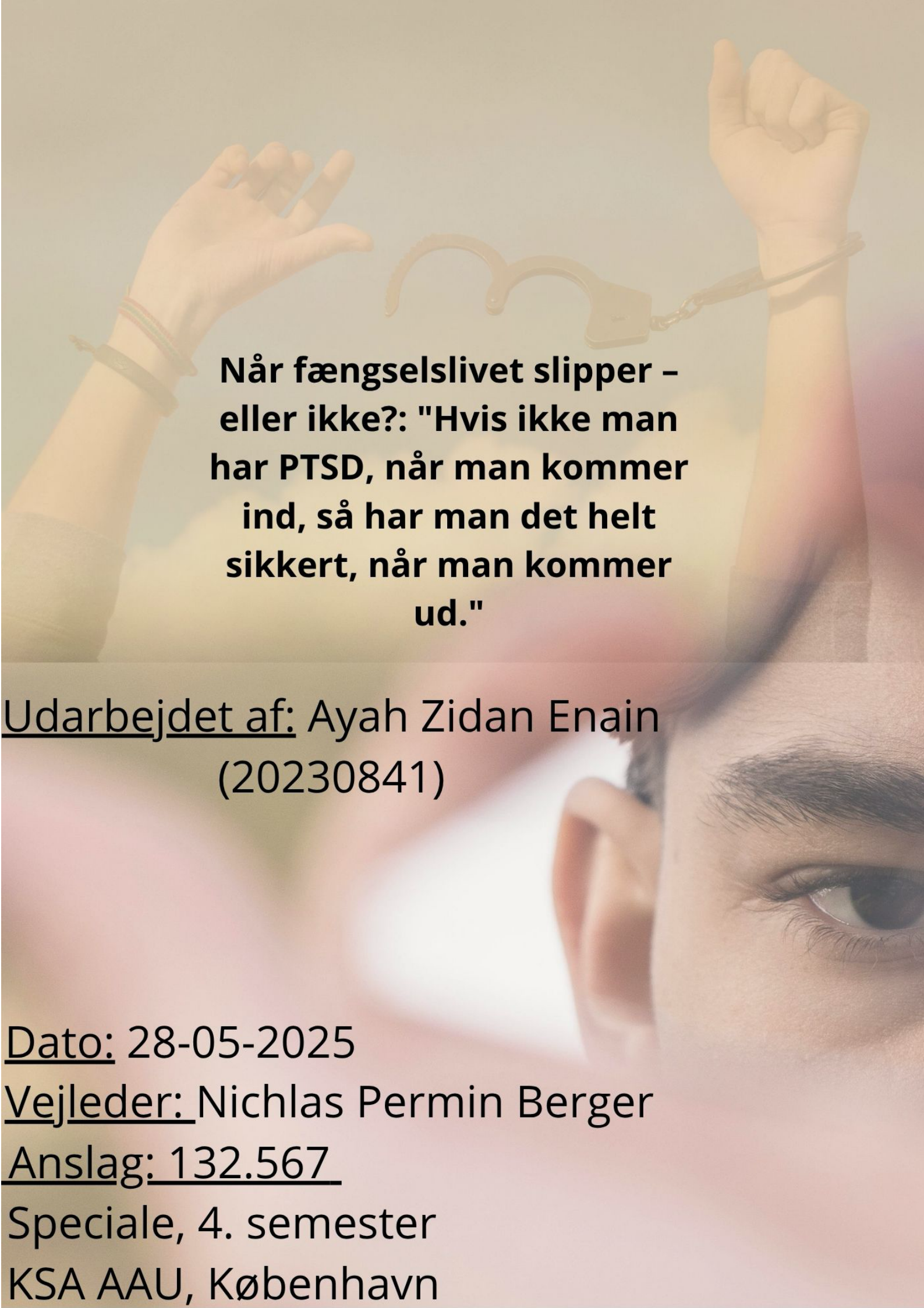

**Når fængselslivet slipper –
eller ikke?: "Hvis ikke man
har PTSD, når man kommer
ind, så har man det helt
sikkert, når man kommer
ud."**

Udarbejdet af: Ayah Zidan Enain
(20230841)

Dato: 28-05-2025

Vejleder: Nichlas Permin Berger

Anslag: 132.567

Speciale, 4. semester

KSA AAU, København

Indhold

Abstract	1
Problembaggrund	2
Indledning	2
Hvorfor er overgangen fra fængsel til civilsamfundet vigtigt at undersøge?	4
Frivillige organisationer generelt og deres rolle i resocialiseringsprocessen	5
Et samfundsmæssigt perspektiv	7
Information og støtte – væsentlige udfordringer	8
Det sociale arbejdes relevans	9
Problemformulering	9
Undersøgelsesspørgsmål	10
Metode	10
Hermeneutikken og den hermeneutiske cirkel	10
Horisontsammensmeltning	11
Forforståelse	11
Induktiv tilgang	12
Dataindsamling	13
Kodningsprocessen og meningskondensering	15
Etiske overvejelser og rammesætning	15
Litteratursøgning	16
Teorigrundlag	18
Iben Jensen	18
Kulturbegrebet	18
Niklas Luhmann	21
Eksklusion og inklusion	21
Howard S. Becker Stemplingsteori – sociale afvigelser	22
Frivillige organisationer som modmagt til stempling	22
Charles Cooley Det reflekterende selvbillede	23
Goffman	24
Stigma og den sociale identitet	25
Indstryksstyring	25
Analyse	27
1. tema: Fængselskulturens betydning for re-entry – ”et samfund i samfundet”	27
Subkultur	27
Synet på kulturen i fængsler	32

Religion som en kulturel tilgang frem for tillid til systemet	34
2. tema: Overgangen fra fængsel til frihed: Udfordringer i re-entry-processen	35
Mødet med friheden – fra fængsel til samfund	36
Praktiske udfordringer	38
Sociale og psykiske udfordringer.....	40
Eksklusion fra samfundet – samfundets reaktion	42
3. tema: Frivillige organisationers rolle i re-entry-processen	44
Former for støtte.....	45
Frivilliges motivation og rolle	47
Modvirkning af stigma	48
Tidligere indsattes oplevelse af frivillige organisationer	50
4. tema Mødet mellem fængselskultur og frivillige organisationers kultur	51
Oplevelsen af kulturelle forskelle – fængselskulturen vs. Café Exits kultur	52
Navigeringen i forskellen mellem kulturerne og tilpasning af normer	54
Identitetsskifte – påvirkning af ny kultur på tidligere indsattes selvforståelse.....	55
5. tema Strukturelle barrierer og samarbejde i re-entry-processen	56
Samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og frivillige organisationer	57
Samfundsmæssige barrierer	58
Udfordringer i arbejdet med tidligere indsatte.....	59
Diskussion	61
Konklusion	64
Perspektivering.....	65
Litteraturliste.....	67
Bilag Bilag 1: Transkriberingsmetode.....	72
Bilag 2: Eks. på kodningsmetode.....	72
Bilag 3: Eks. på interviewguide.....	74
Bilag 4: Samtykkeerklæring - skabelon.....	76

Abstract

This master's project explores how formerly incarcerated individuals experience the re-entry process from the cultural structures and norms in prisons to the culture of voluntary organizations. The aim is to gain a deeper understanding of the challenges they encounter, when transitioning from a closed institutional context into an open civil society, and how the cultural encounter between prison and voluntary organizations shapes their ability to reintegrate.

A qualitative research design was employed to investigate these dynamics. Interviews were conducted with formerly incarcerated individuals, a prison pastor and staff members from a voluntary organization that supports re-entry. Thematic analysis was used to identify key patterns, which were interpreted through sociological theories of identity, stigma, social interaction and inclusion.

The findings reveal that prison culture leaves a lasting imprint on individuals' behavior, self-understanding, and ability to navigate new social contexts. The internalization of prison norms and the performance of specific roles within hierarchical structures create barriers upon release. Voluntary organizations can act as crucial bridges—spaces where individuals are met as human beings rather than offenders. However, the success of re-entry depends not only on the individual's motivation, but also on society's willingness to offer inclusion instead of further marginalization. This project emphasizes the significance of cultural transitions and points to the need for coordinated, long-term support that acknowledges the psychological and social complexity of re-entry.

Problembaggrund

Indledning

Dette speciale undersøger, hvordan tidligere indsatte oplever re-entry processen fra fængslets strukturer og normer til den mere åbne kultur i frivillige organisationer, og hvordan de navigerer i mødet med nye sociale forventninger. Re-entry, forstået som de indsattes overgang fra fængsel til samfundet, er en kompleks proces, der indebærer både strukturelle - og psykosociale udfordringer. Fængselskulturen er præget af hierarkier, disciplin, regler og en institutionaliseret hverdag, da dagligdagens opgaver er fastlagte, hvilket skaber en særlig social orden (Kriminalforsorgen 2025b). Når de indsatte løslades, forlader de denne veldefinerede struktur, og de skal pludselig navigere i et samfund, hvor forventningerne er markant anderledes.

Forskning viser, at re-entry er et anerkendt forskningsområde og et politisk fokusområde (National Reentry Resource Center, Justice Center & United States Bureau of Justice Assistance 2017). Forskningen undersøger, hvordan frivillige organisationer og politiske initiativer kan bidrage til at støtte tidligere indsatte samt vigtigheden af at identificere de underliggende udfordringer i overgangen fra fængsel til civilsamfund.

Frivillige organisationer fungerer ofte som et bindeled mellem fængslet og samfundet, da de tilbyder et fællesskab og en ny social ramme for tidligere indsatte (Exit 2025). Organisationerne fremhæver dog ofte, at de indsatte kan have svært ved at navigere i denne overgang, da de kommer fra en kultur med faste hierarkier og regler til en kultur, hvor de i højere grad selv skal tage initiativ og indgå i sociale relationer på nye præmisser.

I specialet vil det blive undersøgt, hvordan tidligere indsatte oplever denne overgang, og hvordan ansatte i frivillige organisationer opfatter deres rolle i denne proces. Hertil vil specialet belyse de udfordringer, der kan opstå i mødet mellem fængslets - og civilsamfundets kulturer.

Specialet har til formål at give en stemme til tidligere indsatte samt civilsamfundets aktører, der ofte har en begrænset samfundsmæssig adgang til at frembringe deres egne perspektiver. Konsekvenserne af manglende forberedelse til livet uden for fængslets mure kan være betydelige, hvilket understøttes af specialets titel: *"Hvis ikke man har PTSD, når man kommer ind, så har man det helt sikkert, når man kommer ud."* Citatet afspejler en af de centrale erfaringer, som flere informanter, herunder tidligere indsatte og ansatte i frivillige organisationer, har delt i interviewene.

Kriminalforsorgens formål er at bidrage til et samfund med mindre kriminalitet med et ønske om at resocialisere de dømte og forebygge recidiv (Kriminalforsorgen 2025e). Ifølge lovgivningen om fuldbyrdelse af straf (§ 3) skal afsoning ske under hensyntagen til behovet for at hjælpe den dømte til en kriminalitetsfri tilværelse (Justitsministeriet 2018). Dette indebærer, at indsatte har ret til rådgivning om arbejdsmæssige, uddannelsesmæssige og sociale forhold (§ 7). Dog viser forskningen, at der ofte er en kløft mellem lovgivningens intentioner og den faktiske støtte, som indsatte modtager. En norsk undersøgelse om indsattes forberedelse til løsladelse viser, at en veltilrettelagt re-entry-proces, hvor fængslet understøtter de indsattes autonomi, håb og sociale færdigheder, kan forbedre deres muligheder for reintegration (Andvig et al. 2025). Dog peger studiet også på udfordringer såsom følelsesmæssig sårbarhed, utilstrækkelig forberedelse til arbejdsmarkedet og manglende støtte i overgangen fra fængslet (ibid.). Dette tydeliggør, at re-entry ikke blot omhandler selve løsladelsen, men også de strukturer og fællesskaber der skal understøtte tidligere indsatte i deres overgang til samfundet. Forskningen viser, at re-entry-processen ikke alene er et juridisk og økonomisk anliggende, men at det i høj grad også indebærer sociale og kulturelle faktorer, der påvirker de tidligere indsattes muligheder for at navigere i samfundet.

Mit speciale vil udvide dette perspektiv igennem en undersøgelse af, hvordan tidligere indsatte oplever re-entry specifikt gennem frivillige organisationer, og hvordan disse organisationer bidrager til at lette overgangen fra en rigid fængselskultur til et mere åbent civilsamfund.

Den empiriske del af specialet består af fem kvalitative interviews, hvoraf to informanter er tidligere indsatte, mens de øvrige er ansatte i frivillige organisationer og/eller i et fængsel. Informanterne og den metodiske tilgang vil blive uddybet i *metodeafsnittet*.

Hvorfor er overgangen fra fængsel til civilsamfundet vigtigt at undersøge?

En rapport, der undersøger *Medarbejdernes syn på Kriminalforsorgen*, viser, at én af de vigtigste kerneopgaver for medarbejderne er resocialisering af indsatte. Ifølge rapporten prioriterer 41,6 % af medarbejderne denne opgave højest (Retsudvalget 2020, s. 4). Samtidig peger rapporten på, at den opgave, som medarbejderne finder mindst relevant, er implementeringen af politiske visioner for Kriminalforsorgen (ibid.). Undersøgelsen viser desuden, at den største udfordring i Kriminalforsorgen er mangel på personale, hvilket 49,2 % af medarbejderne fremhæver som en central problematik. Personalemanglen medfører, at resocialisering ofte må nedprioriteres, hvilket øger medarbejdernes arbejdsbelastning og forringer indsatsen over for de indsatte (ibid., s. 6).

Kriminalforsorgens egen statistik viser, at den gennemsnitlige kapacitetsudnyttelse i fængsler og arresthuse ligger på 101,2 % (Kriminalforsorgen 2023, s. 20). Dette understreger, at de danske fængsler er overfyldte, hvilket, ifølge undersøgelsen om medarbejdernes syn på Kriminalforsorgen, kan føre til utilfredshed blandt de indsatte, da medarbejderne har mindre tid til den enkelte, og de dermed må prioritere mellem opgaver (Retsudvalget 2020, s. 6).

I en artikel fra Information, "*Danskernes retsfølelse fylder for meget. Indsatte har ret til bedre resocialisering*", betones det, at indsatte har krav på en bedre resocialiseringsindsats, og at samfundet i højere grad bør lytte til de indsattes egne oplevelser. Forskning viser, at længere og hårdere straffe kan føre til psykisk mistrivsel og en øget risiko for tilbagefald til kriminalitet (Finn Tobiesen 2024). Artiklen peger desuden på, at resocialisering er blevet nedprioriteret, selvom det ifølge ovenstående rapport er den vigtigste kerneopgave for medarbejderne.

Ifølge en analyse fra Justitsministeriet kan det være en samfundsmæssig og økonomisk gevinst at investere i kriminalitetsforebyggende indsatser, der hjælper tidligere indsatte med at komme i beskæftigelse og undgå recidiv efter løsladelse (Simonsen 2021). Selvom forskningen viser, at stramninger af strafferammen ikke har en præventiv effekt, fortsætter politikerne med at skærpe straffene. Artiklen fra Information understreger således vigtigheden af, at indsatte og tidligere indsatte får adgang til medierne og samfundsdebatten, så de kan formidle deres oplevelser af fængselsopholdets konsekvenser (Finn Tobiesen 2024). Dette leder tilbage til specialets formål, der blev præsenteret i indledningen: at give en stemme til tidligere indsatte og de frivillige aktører, der arbejder med resocialisering. Disse perspektiver er afgørende for at forstå, hvordan indsatte oplever overgangen fra fængslet til civilsamfundet, samt hvilken rolle dette har for tidligere indsatte sociale reintegration efter afsoning. Endvidere vil der i specialets afsnit *litteratursøgning* være et fokus på, at der synes at være et videnshul omkring problemfeltet, hvorfor dette er endnu et argument for, hvorfor emnet kunne være relevant at undersøge ydermere.

Frivillige organisationer generelt og deres rolle i resocialiseringsprocessen

I Danmark spiller frivillige organisationer en væsentlig rolle, da de repræsenterer og arbejder for forskellige mål, der har til hensigt at imødekomme den enkeltes behov i samfundet på en anden måde end offentlige institutioner (Boje 2006, s. 39). Ifølge en rapport fra VIVE formår den frivillige sektor i højere grad at afspejle mangfoldigheden i samfundet, idet organisationerne ikke alene arbejder for den enkeltes bedste men også for hele samfundets bedste (ibid.). Rapporten viser, at omkring en tredjedel af Danmarks befolkning udfører frivilligt arbejde (ibid., s. 41).

En artikel fra *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab* peger på, at frivillige organisationer bidrager til resocialiseringen af indsatte og prøveløsladte i en hverdag, hvor resocialiserende initiativer i de danske fængsler er nedprioriteret (Annette Olesen & Anders Brinck Rosenholm 2021, s. 59–60). Artiklen forholder sig dog også kritisk til samarbejdet mellem frivillige og fængselsbetjente. Selvom frivilliges arbejde

understøtter mange positive aspekter af resocialisering, er samarbejdet mellem de to parter ikke altid gnidningsfrit. Der sættes særligt fokus på begrebet *Institutional Inconvenience*, der beskriver de uoverensstemmelser, der opstår på baggrund af, at fængselsbetjente primært er trænet i straffeudmåling, sikkerhed og kontrol, mens frivillige har fokus på individet og resocialisering (ibid., s. 62).

Kriminalforsorgen er forpligtet til at støtte og motivere indsatte gennem personlig, social, arbejds- og uddannelsesmæssig udvikling med henblik på at give dem mulighed for at leve en kriminalitetsfri tilværelse. De skal samtidig understøttes i at opretholde en så normal hverdag som muligt. Eksempelvis ved at de tilbydes deltagelse i hobbyaktiviteter såsom sport og biblioteksbesøg. Dog er kapaciteten til at understøtte de indsatte på disse områder begrænset (ibid., s. 63). Flere frivillige organisationer bidrager derfor til det resocialiserende arbejde som supplement til den indsats, Kriminalforsorgen er forpligtet til at yde. Blandt disse organisationer kan nævnes Røde Kors, Café Exit og Den Sociale Retshjælps Fonds Fængselsrejsehold (ibid., s. 63–64).

I en artikel fra 2021, hvor en tidligere indsat er blevet interviewet, bliver de frivillige organisationers afgørende arbejde fremhævet. Her fortæller den interviewede, at han fik tilknyttet to mentorer fra Røde Kors, hvilket blev hans redning, da de hjalp ham med at finde en bolig og genopbygge et liv i samfundet (Mikkel Vestergaard 2021). Artiklen er relevant, da den tidligere indsatte netop appellerer til politikere og samfundet om at anerkende vigtigheden af denne støtte, idet manglende hjælp efter løsladelse kan føre til tilbagefald i kriminalitet (ibid.).

Andre ansatte i fængsler beskriver de frivilliges rolle som værende et 'break i hverdagen' for de indsatte, og at de bidrager til en normalisering af hverdagen (Annette Olesen & Anders Brinck Rosenholm 2021, s. 65). Derudover bliver deres arbejde beskrevet, som noget der gør livet lettere at leve for de indsatte/tidligere indsatte, da de hjælper med de praktiske ting (ibid.). De frivillige fortæller dog, at de oplever nogle udfordringer i arbejdet med de indsatte i fængslerne, da de går ind i en lukket verden, hvor sikkerhed fylder alt. De oplever udfordringer på det opsøgende arbejde, hvis den indsatte pludseligt bliver flyttet uden at de får besked, og hvis den

frivillige organisation ikke er blevet skrevet ind i den indsatte handleplan (ibid., s. 70).

Det udfordrende ved samarbejdet mellem de frivillige organisationer og kriminalforsorgens ansatte er strukturen og organiseringen, og i nogen grad også den kultur, hvor samspillet af arbejdet foregår (ibid., s. 73–74).

Et samfundsmæssigt perspektiv

I en analyse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd bliver der præsenteret statistikker, der viser, at omkring 96 % af de indsatte i danske fængsler er mænd, og at ca. tre ud af fire er yngre mænd under 40 år. Analysen peger på, at indsatte ofte kommer fra marginaliserede grupper, hvor halvdelen har været anbragt eller har haft en lignende foranstaltning i barndommen (Niels Glavind 2009, s. 3). Hvis man ser på hvilke faktorer, der har størst betydning for, om en person bliver indsat, fremstår køn og tidligere børnesag som de mest væsentlige faktorer (ibid.).

Hvis man ser bort fra begrænsningen af de indsatte bevægelsesfrihed, har danske indsatte de samme rettigheder som øvrige borgere. (Kriminalforsorgen 2025c). I det danske retssystem er det selve frihedsberøvelsen, der udgør straffen.

Kriminalforsorgen tilstræber, at forholdene i fængslerne i videst muligt omfang afspejler forholdene i det øvrige samfund (Kriminalforsorgen 2025a). Dog begrænser frihedsberøvelsen de indsatte interaktion med samfundet og dets udvikling, hvilket medfører, at de tilpasser sig en bestemt fængselskultur. Da deres primære interaktioner foregår med andre indsatte, fængselspersonale og i mindre omfang frivillige, udvikler de en væremåde, der er tilpasset denne særlige kontekst.

Jeg ønsker at undersøge, hvordan tidligere indsatte netop oplever overgangen fra fængselskulturens struktur og normer til frivillige organisationers mere åbne kultur, samt hvordan de tidligere indsatte navigerer i de forskellige åbne - og lukkede kulturelle kontekster. I en bestræbelse på at få en dybere forståelse for disse dynamikker, de kulturelle faktorer i fængslet og frivillige organisationer, der kan påvirke overgangen, vil jeg anvende Iben Jensens definition af kulturbegrebet (Jensen

2013, s. 48). Ifølge Jensen kan kultur forstås både beskrivende og komplekst. Til analytisk brug har jeg forenklet hendes perspektiv til følgende forståelse af kulturbegrebet:

- Kultur er noget, man gør.
- Kultur er noget, man er.
- Kultur er systemer af betydninger, hvor mennesker skaber mening og handler derefter.
- Kultur, former og styrer menneskers handlinger.
- Kultur er altid i forandring.
- Kultur formes af hverdagspraksis.

Med denne forståelse undersøger jeg i analysen, hvordan tidligere indsatte oplever kulturen i fængslerne og i frivillige organisationer, samt hvordan de navigerer i overgangen mellem disse to kulturelle kontekster. Iben Jensens definition af kulturbegrebet vil blive yderligere uddybet og aktivt brugt i relation til specialet i *teoriafsnittet*.

Information og støtte – væsentlige udfordringer

En af de største udfordringer for tidligere indsatte er, at mange løslades uden en fast bolig. At have et sted at bo er afgørende for, om en person kan afholde sig fra kriminalitet, da risikoen for recidiv er væsentligt forhøjet blandt dem, der står uden bolig ved løsladelsen (Café Exit 2015). Indsatsen for en god løsladelse bør derfor påbegyndes allerede under afsoningen, og den bør omfatte både støtte til bolig og hjælp til at imødekomme andre individuelle behov. Dette kræver blandt andet et samarbejde mellem kommunen, Kriminalforsorgen og fængslerne (ibid.).

En rapport fra Kriminalforsorgen viser, at 31 % af de indsatte føler, at deres boligsituation ikke er afklaret ved løsladelse, mens 45 % mener, at der ikke foreligger en klar handleplan for deres løsladelse (Klement 2017). Kriminalforsorgen har forskellige initiativer, der skal støtte indsatte i de praktiske forhold forud for

løsladelsen (Kriminalforsorgen 2025d). Café Exit, som er en frivillig organisation, der støtter indsatte og tidligere indsatte i at skabe en kriminalitetsfri tilværelse, understreger vigtigheden af, at de indsatte selv inddrages i de handleplaner, som Kriminalforsorgen udarbejder for dem, så løsladelsen bliver så veltilrettelagt som muligt (Café Exit 2015).

Det sociale arbejdes relevans

Det sociale arbejde, i konteksten af arbejdet med indsatte/tidligere indsatte, er relevant, da det er brobyggende til det øvrige samfund. De frivilliges relationsarbejde og kommunikation med de enkelte er styrket grundet deres uafhængighed af kriminalforsorgen og det offentlige system generelt (Annette Olesen & Anders Brinck Rosenholm 2021, s. 73). I problembaggrunden under afsnittet *Frivillige organisationer generelt og deres rolle i resocialiseringsprocessen* blev der præsenteret en artikel, hvor en tidligere indsat lagde vægt på den forskel, som den frivillige organisation havde gjort for ham. Det sociale arbejde i denne kontekst har været brobyggende og afgørende for, at han har kunne etablere et liv igen på lige fod med øvrige borgere i samfundet (Mikkel Vestergaard 2021).

Det sociale arbejde indeholder tre elementer: socialarbejder, klient og kontekst. Disse tre elementer påvirker altid hinanden gensidigt i den proces, som udgør det sociale arbejde (Thorsager et al. 2007, s. 15). Ifølge Malcolm Payne skabes socialarbejderen gennem mødet med klienten, og klienten bliver defineret ud fra en vurdering af deres behov, hvorefter de kategoriseres som en bestemt type, der kræver en særlig indsats. De organisatoriske og strukturelle rammer er formet af de økonomiske, politiske og ideologiske forhold. Det sociale arbejde er dermed socialt konstrueret, idet dets betydning skabes i samspillet mellem mennesker (ibid., s. 15–16).

Problemformulering

Hvordan opleves overgangen fra institutionelle kulturelle strukturer til civilsamfundets normer i resocialiseringsprocesser, og hvilke udfordringer opstår i mødet mellem disse forskellige kontekster?

Undersøgelsesspørgsmål

1. Hvordan opleves de institutionelle og sociale forskelle mellem fængslet og frivillige organisationer i re-entry-processen, og hvilke udfordringer knytter sig til denne overgang?
2. Hvordan forstår og beskriver ansatte og frivillige deres rolle i arbejdet med re-entry-processer, og hvilke udfordringer oplever de i mødet med tidligere indsatte?

Metode

I følgende afsnit præsenteres hermeneutikken, som er min valgte videnskabsteoretiske tilgang for specialet. Jeg vil primært præsentere mine overvejelser omkring valget samt reflektere over, hvordan jeg vil bruge tilgangen, og hvilken betydning hermeneutikken har i forhold til behandlingen af min indsamlede empiri.

Hermeneutikken og den hermeneutiske cirkel

Den hermeneutiske tilgang refererer til kunsten at fortolke samt læren om forståelse (Järvinen, Mik-Meyer & Daniel Robert Andersen 2017, s. 129). Inden for denne tilgang er det afgørende at forstå interviewpersonerne ud fra deres intentioner og kontekst. Samtidig er jeg bevidst om, at jeg som hermeneutisk undersøger af problemfeltet selv er en aktiv del af empiriindsamlingen, hvilket uundgåeligt vil påvirke specialets udfald.

Den hermeneutiske cirkel er afgørende for at skabe en bredere forståelse af mit undersøgelsesfelt og dermed udvide min forståelseshorisont. Udover denne udvidelse bidrager den hermeneutiske cirkel også til en dybere indsigt og forståelse gennem en spiralbevægelse. Denne bevægelse betyder, at min forståelse hele tiden bygges videre på det, som jeg allerede har erkendt. Det skaber en dynamisk vekselvirkning mellem helhedsforståelse og delforståelse, hvor helheden forstås gennem delene, og delene forstås i lyset af helheden (ibid., s. 134).

Gennem den hermeneutiske cirkel får jeg mulighed for, hver gang min helhedsforståelse be- eller afkræftes af den indsamlede empiri, at opnå nye delforståelser og opsøge ny viden igennem interviews og under analysen. På den måde vil jeg forblive åben overfor, at nye delforståelser kan påvirke min samlede helhedsforståelse (ibid., s. 169). Det er derfor vigtigt for mig at være åben over for disse nye delforståelser, da de i sidste ende kan bidrage til at præcisere min helhedsforståelse. Dette vil bidrage til, at jeg kan opnå en så virkelighedsnær besvarelse af problemformuleringen som muligt inden for de tids- og handlemuligheder, som dette speciale tillader. Jeg vil derfor bestrebe mig på at anvende den hermeneutiske cirkel for at opnå en objektivt rammende forståelseshorisont. Samtidig er jeg bevidst om, at et tilsvarende projekt med de samme respondenter udført af andre, sandsynligvis ville føre til et andet resultat.

Horisontsammensmeltning

Ifølge Gadamer handler forståelse om, at vi hver især bringer vores egne horisonter med os i mødet med interviewpersonerne, og at vi forsøger at nærme os hinandens horisont. Dette skaber en dybere forståelse, og det svarer ideelt set til en horisontsammensmeltning (ibid., s. 139). En sådan sammensmeltning opstår i mødet mellem interviewer og informant hver gang en ny delforståelse opstår og bidrager til en ny helhedsforståelse (ibid., s. 137). Derfor vil jeg i mine interviews være nysgerrig og åben over for nye delforståelser. Efter hvert interview har jeg integreret disse nye erkendelser med det mål at opnå en helhedsforståelse af, hvordan tidligere indsatte oplever re-entry processen fra de forskellige kulturelle rammer og forventninger i et fængsel kontra i frivillige organisationer, og hvilke udfordringer de møder i denne overgang.

Forforståelse

For Gadamer er begrebet forforståelse den grundlæggende betingelse i hermeneutikken, da forståelse og fortolkning er en del af menneskets væren, og vi går derfor aldrig til en undersøgelse uden en forforståelse (ibid., s. 135). Forforståelsen udgør den forståelse, jeg har, før jeg begynder empiriindsamlingen, og denne be- eller

afkræftes gennem tolkningen og forståelsen af den indsamlede data. Jeg havde før den indsamlede empiri en forforståelse af, at frivillige organisationers uafhængige fundament, deres åbne rammer og det faktum, at det er almindelige civile, der ikke er uniformerede, spiller en afgørende rolle i at støtte tidligere indsatte i deres reintegration. Derudover havde jeg en forforståelse af, at der i fængslerne eksisterer en kultur præget af hierarki og manglende åbenhed på grund af de lukkede rammer og de begrænsede ressourcer. Ifølge Fængselsforbundet er der et markant stigende antal indsatte (Fængselsforbundet 2025). Min forforståelse er, at et øget systemisk fokus på frivillige organisationer, der støtter indsatte under og efter afsoning, kan hjælpe med at mindske presset på de danske fængsler i takt med det stigende antal indsatte. Vigtigst af alt kan støtte af indsatte både under - og efter afsoning understøtte en bedre reintegration og den enkeltes navigering i civilsamfundets normer og rammer.

Gadamer ser forforståelse som antagelser og forudsigelser, som vi ikke nødvendigvis er bevidste om, men som vi lever med i underbevidstheden (Järvinen, Mik-Meyer & Daniel Robert Andersen 2017, s. 135). Han taler også om forståelseshorisonten, der beskriver vores individuelle forståelse, som vi møder et givent felt med, og vigtigheden af at indfange og fortolke interviewpersonernes forståelseshorisont (ibid., s. 161). Baseret på dette søger jeg både at udvide min generelle forståelse af emnet og dermed udvide min egen forståelseshorisont. Jeg er dog også opmærksom på, at den viden, jeg tilegner mig, vil blive præget af både min egen og informanternes nuværende forståelseshorisont, og at den derfor ikke nødvendigvis vil være fuldt dækkende.

Induktiv tilgang

Jeg har valgt at basere denne opgave på en induktiv metode, hvor jeg tager afsæt i empirien for derefter at udvikle generelle mønstre gennem kodning og finde relevant teori til at belyse disse mønstre (Monrad & Olesen 2018, s. 18). Jeg har dog også ladet mig inspirere af den abduktive tilgang, da jeg løbende har vekslet mellem teoretiske overvejelser og empiriske observationer i arbejdet med dataene (ibid.). Den induktive - og den abduktive metode understøtter mit videnskabsteoretiske fundament, der er

hermeneutikken. Denne tilgang fokuserer på vekselvirkningen mellem teori og empiri samt de horisontsammensmeltninger, der opstår i denne proces (ibid., s. 110).

Dataindsamling

Jeg har valgt at undersøge mit problemfelt ud fra en kvalitativ metode, og specialet består derfor af fem kvalitative forskningsinterviews. Alle informanter i specialet er anonymiseret, og de anvendte navne er fiktive. Ligeledes vil navne på fængsler ikke blive nævnt for at sikre anonymiteten af de ansatte, der har bidraget med data til brug i specialet.

Informanterne inkluderer blandt andet Mogens og Hamad, der begge er tidligere indsatte og nu brugere af en frivillig organisation, der støtter indsatte og tidligere indsatte i re-entry processen. Disse informanter er tilknyttet Café Exit, som de fik kontakt til under deres afsoning i et lukket fængsel. Mogens og Hamad har afsonet henholdsvis 7 og 12 år.

Per er socialrådgiver og ansat i et lukket fængsel, hvor han udarbejder og varetager handleplaner for indsatte. Hans rolle indebærer at informere og støtte indsatte under afsoning, og han kan dermed bidrage med viden om, hvordan fængslet konkret arbejder med støtte og forberedelse af indsatte til livet efter løsladelse. Per er desuden frivillig og mentor i Café Exit, hvor han på frivillig basis hjælper tidligere indsatte med at etablere et liv efter afsoning.

Derudover har Helena, frivillig koordinator i Café Exit, bidraget med indsigt i organisationens arbejde. Hun har informeret om, hvilken betydning organisationen har for tidligere indsattes liv, og hvordan de oplever re-entry processen og overgangen fra fængslets kultur til den frivillige organisations kultur. Hun har også belyst, hvordan organisationen håndterer og faciliterer denne overgang.

Den sidste informant, Lone, er præst og ansat i et lukket fængsel. Jeg har tidligere samarbejdet med Lone i forbindelse med frivilligt arbejde i fængslerne, hvor jeg faciliterede yogahold og implementerede ergoterapeutiske aktiviteter (Holm 2024, s.

140). Præsten har mange frivillige under sig i fængslets kirke, hvor der afholdes aktiviteter og gudstjenester for de indsatte. Hun har desuden en bred indsigt i indsattes generelle spørgsmål – både religiøse og praktiske i forhold til afsoning og livet derefter. Hun kan bidrage med intern viden om fængslets strukturer og kultur, og hvilken rolle frivillighed spiller i indsattes re-entry proces til civilsamfundet.

Jeg har primært rekrutteret mine informanter gennem den frivillige organisation Café Exit, som dermed har fungeret som gatekeeper, idet organisationen har været afgørende for min adgang til informanterne (Monrad & Olesen 2018, s. 132). Da jeg selv er frivillig i Café Exit, har jeg også fungeret som min egen gatekeeper. Idet jeg kendte informanterne på forhånd, havde jeg allerede etableret en tillidsrelation til både informanter og organisation (ibid., s. 133–134). Jeg er bevidst om, at mit kendskab til organisationen og informanterne forudsætter en særlig opmærksomhed på, hvordan mine tidligere erfaringer påvirker min fortolkning af data, da min forforståelse kan præge tolkningen (ibid., s. 110).

Med afsæt i Kvale og Brinkmanns definition af semistrukturerede interviews har jeg udarbejdet fire forskellige interviewguides med henblik på at besvare problemformuleringen (Kvale & Brinkmann 2022, s. 177). De fire interviewguides var rettet mod henholdsvis tidligere indsatte, socialrådgiveren, den frivillige koordinator og præsten. Valget af flere interviewguides sikrer, at spørgsmålene er tilpasset den enkelte informants baggrund, arbejdsområde og erfaringer. Spørgsmålene er formuleret i et letforståeligt sprog uden faglige begreber og med et særligt hensyn til interviews med tidligere indsatte.

Jeg har været bevidst om, at interviewene skulle være semistrukturerede. Jeg udarbejdede derfor specifikke spørgsmål, men jeg forblev samtidigt åben overfor at lade samtalen udvikle sig afhængigt af informanternes svar. Dette har bidraget til at skabe en tryk atmosfære og en mulighed for en mere spontan samtale (ibid., s. 185–186). Under interviewene har jeg haft en særlig opmærksomhed på ikke at lade min rolle som frivillig påvirke undersøgelsen, da mit fokus har været at belyse den

kulturelle overgang fra fængsler til frivillige organisationer, samt de udfordringer både ansatte og tidligere indsatte møder i denne proces.

Kodningsprocessen og meningskondensering

Jeg har i specialet anvendt en hermeneutisk tilgang, men jeg har i kodningsprocessen valgt at inddrage den fænomenologiske metode for at undersøge og forstå informanternes subjektive erfaringsverden (Monrad & Olesen 2018, s. 113). Jeg har benyttet Kvales meningskondensering med fokus på de fem trin til kodning af mine interviews (Kvale & Brinkmann 2018, s. 269–270).

Jeg har fulgt en systematisk transskriberingsmetode for at sikre ensartethed og gennemsigtighed (Bilag 1). Efter transskriberingen har jeg struktureret data i skemaer, hvor interviewnumre, citater, koder og temaer er systematisk opdelt. De mest relevante citater er udvalgt og tilknyttet overordnede koder, hvorefter jeg har identificeret gennemgående mønstre, der kunne belyse relevante temaer.

I denne proces udsprang fem forskellige temaer:

1. Fængselskulturens betydning for re-entry – ”et samfund i samfundet”
2. Overgangen fra fængsel til frihed: Udfordringer i re-entry processen
3. Frivillige organisationers rolle i re-entry-processen
4. Mødet mellem fængselskultur og frivillige organisationers kultur
5. Strukturelle barrierer og samarbejde i re-entry-processen

I en bestræbelse på at skabe overblik har jeg udarbejdet endnu en tabel, hvor de relevante citater er systematisk placeret under de tilhørende temaer, som skal bruges til at analysere empirien.

Etiske overvejelser og rammesætning

I overensstemmelse med Aalborg Universitets samtykkeerklæring har informanterne givet skriftligt samtykke til, at deres oplysninger må anvendes i specialet (Bilag 4). De er informeret om, at deres deltagelse er frivillig, og at de til enhver tid kan trække

deres samtykke tilbage, og at deres identitet anonymiseres. Optagelserne vil desuden blive slettet efter endt eksamen (Brinkmann & Tanggaard 2020, s. 473).

Litteratursøgning

Da jeg ønskede at få et overblik over eksisterende forskning på området, har jeg først foretaget en bred søgning i Google Scholar for at identificere relevante temaer og forskningsbidrag inden for mit problemfelt (Monrad & Olesen 2018, s. 61–82). Herefter har jeg gennemført en mere systematisk søgning i databaserne Primo, PubMed, ProQuest og EBSCOhost (ibid.).

Ved søgningerne har jeg anvendt søgeord som *re-entry*, *prison*, *volunteer organization* og *culture*. Dog resulterede søgningerne i EBSCOhost, ProQuest og PubMed ikke i relevante artikler. Derimod fandt jeg gennem en søgestreng i Primo to artikler, som var relevante for mit speciale.

Søgestrengen blev formuleret således:

Re-entry AND prison OR inmates AND volunteer organization AND volunteer work AND society culture AND prison culture

I en præcision af søgningen har jeg anvendt booleske operatorer som *AND* og *OR* for at kombinere søgeordene mest effektivt (ibid.). Derudover har jeg afgrænset publikationer til de seneste 10 år med henblik på at sikre den nyeste forskning på området.

Søgestrengen gav 340 hits, hvilket var et håndterbart antal, som tillod en systematisk screening og frasortering ud fra titler først, og derefter ud fra resuméer. Her identificerede jeg to centrale artikler, der belyste aspekter af re-entry-processen og frivillige organisationers rolle i denne.

Den første artikel "*Professional Support and Re-Entry Preparedness Among Prisoners*" fremhæver betydningen af støtte fra eksterne aktører i re-entry-processen. Artiklen konkluderer, at tidligere indsatte oplever at være forberedt på løsladelse afhænger af, hvorvidt de modtager støtte både under og efter afsoning. Derudover

viser studiet, at manglende samarbejde mellem fængsler og civilsamfundets aktører skaber væsentlige barrierer for en vellykket re-entry. Artiklen har et internationalt perspektiv, og den peger på universelle strukturelle udfordringer, som også er relevante i en dansk kontekst (Pasma et al. 2023).

Den anden artikel "*Understanding Health and Social Service Accessibility for Young People with Problematic Substance Use Exiting Prison in Australia*" undersøger, hvordan tidligere unge indsatte oplever overgangen fra fængsel til civilsamfundet. Studiet viser, at mange prioriterer basale behov som bolig og økonomisk stabilitet frem for at engagere sig i støtteprogrammer, hvilket kan forværre deres situation på længere sigt. Artiklen argumenterer for, at langsigtede støtteforløb, bedre samarbejde mellem myndigheder og civilsamfundsaktører samt en helhedsorienteret tilgang er afgørende for en vellykket re-entry (Gilchrist et al. 2022).

På trods af at artiklen primært fokuserer på sårbare unge med et problematisk stofbrug, er den relevant for mit speciale, fordi den belyser de strukturelle barrierer, som tidligere indsatte generelt møder i re-entry-processen. Artiklen fremhæver, hvordan manglende koordination mellem fængsler, sociale myndigheder og frivillige organisationer kan vanskeliggøre overgangen til samfundet, hvilket også er et centralt fokus i mit speciale. Derudover understreger den vigtigheden af langvarig støtte og helhedsorienterede løsninger, hvilket kan perspektiveres til den rolle, frivillige organisationer spiller i re-entry-processen.

Litteratursøgningen viser, at der er forskning om re-entry generelt, men også at det er en begrænset forskning, der specifikt undersøger overgangen fra fængselskultur til kulturen i frivillige organisationer. De to fundne artikler bidrager med værdifulde perspektiver på strukturelle barrierer, støtteindsatser og samarbejder mellem systemet og civilsamfundet, hvilket gør dem relevante som teoretisk og empirisk grundlag for analysen.

Teorigrundlag

I dette afsnit præsenteres de teoretiske perspektiver, der danner grundlaget for analysen af, hvordan overgangen fra institutionelle kulturelle strukturer til civilsamfundets normer opleves, samt hvilke udfordringer der kan opstå mellem de forskellige kontekster. I følgende afsnit vil der blive redegjort for, hvilke teorier der anvendes for at give et overblik, samt hvorfor disse er relevante for problemfeltet. Teorierne vil blive uddybet og aktivt brugt i analysen.

Følgende teoretikere inddrages: *Iben Jensens* (Jensen 2013, s. 48) forståelse af kulturbegrebet, *Niklas Luhmann* (Luhmann 2002) med hans begreber om inklusion og eksklusion, *Howard Becker* (Becker 2020, s. 13, 27–28) med labeling teori, *Charles Cooley* (Cooley 1922) med det reflekterede selvbillede og *Erving Goffman* (Goffman 1975, s. 15) med teorier om stigma, indtryksstyring, identitet samt front- og backstage.

Teorierne præsenteres i denne rækkefølge for at skabe en logisk opbygning, hvor kulturbegrebet fungerer som en overordnet ramme, hvilket bliver efterfulgt af systemteoretiske perspektiver på inklusion og eksklusion. Derefter introduceres teorier om social kategorisering og stigmatisering, der danner grundlaget for forståelsen af, hvordan tidligere indsatte opfatter sig selv og navigerer i sociale interaktioner efter afsoning.

Iben Jensen

Kulturbegrebet

Iben Jensens forståelse af kulturbegrebet er relevant for dette speciale, da det danner den teoretiske ramme for analysen af forskellen mellem fængselskulturen og kulturen i frivillige organisationer. Jensen bidrager med en teoretisk base til at forstå, hvordan normer, værdier og praksisser adskiller sig i disse to miljøer, og hvordan disse forskelle kan skabe udfordringer for tidligere indsatte.

Som beskrevet i problembaggrunden definerer Jensen kultur som noget man gør, noget man er, samt noget der former og styrer menneskets handlinger. Derudover

betragtes kultur som en dynamisk proces, der konstant er i forandring og formes af hverdagspraksisser (Jensen 2013, s. 48).

Forståelsen af kulturbegrebet er centralt for dette speciale, da fængsler og frivillige organisationer er præget af fundamentalt forskellige normer og strukturer, hvilket påvirker tidligere indsatte evne til at navigere i deres nye virkelighed. Denne overgang berører ikke kun de tidligere indsatte, men det berører også de frivillige og ansatte, der opererer i begge kontekster. For eksempel kan en frivillig, der møder en indsat inden for fængslets rammer, interagere på en anden måde end vedkommende ville gøre i en frivillig organisation uden for fængslet.

Jensen beskriver kultur som et magtfuldt begreb, der ofte anvendes til at skabe og opretholde forskelle mellem mennesker (Jensen 2018, s. 31). Kultur anses for at være indlejret i individet. Dette indebærer, at medlemmer af en given kultur deler fælles normer, og at de samtidigt indtager forskellige roller og rettigheder i samfundet (ibid.). I et fængsel har de indsatte formelt set samme rettigheder, men i praksis indordner de sig under fængselskulturens hierarkier. Dette blev også tydeligt i den empiriske data, der vil blive analyseret senere i specialet.

Kultur fungerer også som et redskab til at fastholde social orden. Café Exit har for eksempel en indlejret kultur, hvor fællesskab og åbenhed er centrale værdier.

Organisationen lægger vægt på at eliminere den negative del af fængselskulturen, som nogle indsatte kan bringe med sig ind i organisationens fællesskab. Dette udsprang fra interviewet med den frivillige koordinator for Café Exit, hvilket vil fremgå i analysen.

Følgende knytter sig til det, Jensen betegner som *interkulturel kompetence*, hvor individer lærer at tilpasse sig nye sociale normer (ibid., s. 71).

En væsentlig del af denne tilpasningsproces er positionering, hvilket er måden, hvorpå individer fremstiller sig selv i sociale interaktioner. Jensen identificerer tre former for positionering (ibid., s. 73):

1. Den underordnede positionering: Individet opfatter sig selv som underlegen og lader modparten have styringen.

2. Den ligeværdige positionering: Individet forsøger at interagere på lige fod med den anden part.
3. Den dominerende positionering: Individet placerer sig selv i en overlegen position med ret til at bestemme over andre.

I fængselskulturen er magtforhold ofte asymmetriske, og positionering er tæt knyttet til hierarkier blandt de indsatte. I frivillige organisationer arbejdes der derimod aktivt på at skabe en ligeværdig positionering, hvor både tidligere indsatte og frivillige deltager på lige vilkår. Overgangen mellem disse to kulturer kan derfor indebære en identitetsmæssig omstilling for tidligere indsatte.

Kulturel identitet er et centralt begreb i kulturmøder, da identitet ikke udvikles isoleret, det formes derimod gennem samspillet med andre. Jensen understreger, at individets selvopfattelse udfordres i mødet med den 'kulturelle anden' (ibid., s. 115). Dette er særligt relevant for tidligere indsatte, der gennem deres afsoning har tilpasset sig en bestemt kultur, og hvor de efter løsladelse må forholde sig til et nyt socialt miljø med andre normer og forventninger.

I dette speciale er det derfor væsentligt at undersøge, hvordan tidligere indsattes identitet påvirkes i denne overgang. Der er flere faktorer, der kan have en indvirkning på, hvordan de håndterer denne proces. Det kan blandt andet være i form af samfundets reaktioner på dem samt deres egen evne til at tilpasse sig nye fællesskaber.

Denne proces bliver analyseret nærmere med udgangspunkt i Niklas Luhmanns begreber om inklusion og eksklusion, der kan bidrage med en systemteoretisk forståelse af, hvordan tidligere indsatte placeres i eller uden for samfundets fællesskaber.

Niklas Luhmann

Ekklusion og inklusion

Niklas Luhmann diskuterer, hvordan inklusions- og eksklusionsmekanismer fungerer i moderne samfundsstrukturer (Luhmann 2002, s. 121). Han argumenterer for, at det moderne samfund er funktionelt differentieret, hvilket vil sige, at det ikke længere er hierarkisk opbygget i sociale klasser. Det består derimod i stedet af selvstændige funktionssystemer såsom økonomi, politik, uddannelse, retssystemet og sundhed. Disse systemer har deres egne regler for, hvem der inkluderes og ekskluderes (ibid., s. 130–131).

Ekklusion i denne kontekst betyder ikke nødvendigvis en fuldstændig udelukkelse fra samfundet, men det kan resultere i, at individer falder mellem systemerne og dermed oplever en form for funktionel ekklusion, hvor de mister adgangen til centrale samfundsressourcer (ibid., s. 9–14). Luhmann påpeger, at ekklusion fra ét system ofte fører til ekklusion fra andre, hvilket kan skabe en kæde af ekklusion, hvor individer mister adgang til arbejdsmarkedet, boligsektoren og sociale fællesskaber. Dette kan resultere i en marginaliseret position, hvor de tidligere indsatte risikerer at blive fastholdt i en ekklusionsspiral uden reelle muligheder for at blive reintegreret i samfundet (ibid.).

Fængslet fungerer som en ekskluderende institution, hvor de indsatte mister adgangen til de fleste af samfundets funktionssystemer. Under afsoningen er de primært inkluderet i fængselskulturen, hvor de socialiseres ind i et særligt norm- og værdisæt, der kan være vanskeligt at bryde med efter løsladelsen. Når de løslades, skal de ikke blot tilpasse sig civilsamfundets normer og forventninger, men også overvinde de barrierer, som ekklusionen fra centrale samfundsinstitutioner medfører.

I denne sammenhæng kan frivillige organisationer spille en central rolle i at facilitere en overgang fra ekklusion til inklusion. Ifølge Luhmann kan inklusion ske gennem adgang til nye sociale fællesskaber og netværk, hvor individet kan genvinde en plads i samfundet. Frivillige organisationer fungerer således som brobyggere, der kan hjælpe

tidligere indsatte med at genopbygge sociale relationer og skabe en ny identitet uden for fængselskulturen (ibid.). Gennem støtte, vejledning og fællesskab kan disse organisationer bidrage til at modvirke eksklusionsspiralen og lette overgangen fra fængslets institutionelle rammer til en mere stabil og inkluderende tilværelse.

Howard S. Becker

Stemplingsteori – sociale afvigelser

Howard S. Becker argumenterer i sin stemplingsteori for, at sociale afvigelser ikke er en iboende egenskab ved individet, men at det er et resultat af samfundets reaktion på bestemte handlinger. Ifølge Becker er afvigelse ikke objektivt givet, men det kan derimod skabes gennem sociale processer, hvor bestemte grupper definerer, hvad der anses som normbrydende adfærd (Becker 2020, s. 11-12). En handling bliver først afvigende, når den opfattes og sanktioneres som sådan af samfundet. Dermed er det ikke nødvendigvis selve den kriminelle handling, der gør en person til afviger, men det er snarere samfundets reaktion og den efterfølgende stempling af personen (ibid., s. 27).

Beckers teori er relevant for dette speciale, da tidligere indsatte ofte oplever en sådan stempling, der fastholder dem i en marginaliseret position, der vanskeliggør deres sociale reintegration. Når en person stemples som "kriminell", kan det føre til yderligere afvigelse, da den sociale eksklusion begrænser deres adgang til arbejde, bolig og sociale netværk (ibid., s. 13, 27–28). Særligt boligsituation efter løsladelse blev beskrevet som vanskelig og som en stressfaktor af specialets interviewpersoner, der er tidligere indsatte. Stempling kan således skabe en selvforstærkende mekanisme, hvor individer, der én gang har overtrådt en norm, får svært ved at bryde fri af denne kategori og genindtræde i samfundet på lige fod med andre borgere.

Frivillige organisationer som modmagt til stempling

I denne kontekst kan frivillige organisationer spille en vigtig rolle i at modvirke stemplingseffekten, og det kan fungere som en modkraft til den marginalisering, som tidligere indsatte oplever. Organisationer som Café Exit arbejder aktivt på at tilbyde

tidligere indsatte et sted, hvor de ikke udelukkende defineres ud fra deres kriminelle fortid, men hvor de i stedet anerkendes som en del af et inkluderende fællesskab. Ifølge Becker er afvigelse en proces, der opstår i interaktionen mellem individ og samfund (ibid., s. 30). Når tidligere indsatte deltager i frivillige organisationer, kan dette ændre den sociale definition af dem og reducere risikoen for, at de internaliserer stempelingen som afviger.

Beckers teori viser, hvordan samfundets kategorisering af tidligere indsatte kan fastholde dem i en marginaliseret position, og den tydeliggør ligeledes, hvordan nye sociale fællesskaber kan bidrage til at ændre denne stempeling. For at forstå, hvordan tidligere indsatte internaliserer eller modarbejder samfundets opfattelse af dem, er det relevant at inddrage Charles Cooleys teori om det reflekterede selvbillede. Cooley tilbyder et mere individorienteret perspektiv, der fokuserer på, hvordan sociale interaktioner former menneskers identitet og selvopfattelse.

Charles Cooley

Det reflekterende selvbillede

Charles Cooleys teori om det "reflekterende selv" (The Looking-Glass Self) beskriver, hvordan individets selvopfattelse formes gennem sociale interaktioner, den feedback, det modtager fra omgivelserne, og fortolkningen af denne feedback. Ifølge Cooley udvikles selvopfattelsen gennem en tretrinsproces: Først forestiller vi os, hvordan vi fremstår for andre. Dernæst hvordan de vurderer os baseret på vores adfærd, og til sidst udvikler vi følelser såsom stolthed eller skam ud fra disse opfattelser (Cooley 1922, s. 152–153).

Cooley argumenterer for, at vores selvopfattelse ikke er en fast og individuel størrelse. Det er snarere en refleksion af, hvordan vi tror, at andre ser os. Med andre ord fungerer samfundet som et spejl, hvor individets identitet formes i samspil med de sociale normer og forventninger, det møder. Identiteten er derfor ikke statisk, men den ændrer sig i takt med, at vi interagerer med nye grupper og normer (ibid., s. 154–

156). Selvfølgelig er således en social konstruktion, der kontinuerligt udvikles gennem interaktion med andre mennesker (ibid.).

I relation til tidligere indsatte betyder dette, at deres selvfølgelig kan ændres efter løsladelsen, idet de går fra at være en del af fængselskulturen til at indgå i civilsamfundets frivillige organisationer. Under afsoningen kan de have internaliseret en identitet som kriminelle, da samfundet har set og behandlet dem sådan. Når de løslades og indgår i nye sociale fællesskaber, kan deres selvfølgelig begynde at ændre sig, hvis de mødes med anerkendelse, og de bliver set på som ressourcestærke individer fremfor afvigere.

Cooley påpeger, at individets identitet afhænger af den sociale kontekst, det befinder sig i. Hvis samfundet således fortsat stempler tidligere indsatte som kriminelle, kan de have svært ved at udvikle en positiv selvfølgelig. Dette kan resultere i, at de fastholdes i en marginaliseret position, hvilket kan øge risikoen for tilbagefald i kriminalitet (ibid.). Frivillige organisationer kan dog spille en central rolle i at skabe et alternativt narrativ for tidligere indsatte ved at tilbyde dem et fællesskab, hvor de ikke udelukkende defineres af deres fortid, men hvor de også får mulighed for at opbygge en ny identitet og en mere positiv selvforståelse (ibid., s. 157).

Goffman

Den canadiske sociolog Erving Goffman beskæftiger sig med sociale interaktioner og de mekanismer, der styrer, hvordan individet opfattes og positioneres i samfundet. Hans begreber *stigma*, *indtryksstyring* samt *frontstage* og *backstage* er særligt relevante for forståelsen af tidligere indsatte overgang fra fængselskulturen til frivillige organisationer, idet de belyser, hvordan individers sociale identitet formes, forhandles og påvirkes af omverdenen.

Stigma og den sociale identitet

Ifølge Goffman er sociale interaktioner præget af kategoriseringer, hvor individer placeres i bestemte grupper baseret på de egenskaber, de tillægges af samfundet (Goffman 1975, s. 13–14). Når en person afviger fra det, der opfattes som normen, opstår et stigma – en egenskab, der diskrediterer individet i andres øjne og definerer, hvordan de bliver opfattet (ibid., s. 15).

Goffman skelner mellem tre former for stigma: (ibid., s. 16–17)

1. *Kropsligt stigma*: Der relaterer sig til fysiske karakteristika
2. *Karaktermæssigt stigma*: Hvor individet tilskrives moralske eller adfærdsmæssige fejl. Eksempelvis kriminalitet eller misbrug
3. *Slægtsbetinget stigma*: Der knytter sig til en persons tilhørsforhold, såsom etnicitet eller social klasse.

Tidligere indsatte risikerer i høj grad at blive ramt af et *karaktermæssigt stigma*, idet samfundet ofte opfatter dem som kriminelle, selv efter de har afsonet deres straf. Dette kan føre til marginalisering og begrænse deres muligheder for at genindtræde i samfundet, hvilket forstærker følelsen af at være ekskluderet. Goffman beskriver, hvordan stigmatisering kan resultere i direkte og indirekte diskrimination, hvilket kan påvirke individets selvopfattelse og sociale handlemuligheder (ibid., s. 17–18).

I relation til dette speciale er det centralt at undersøge, hvordan tidligere indsatte oplever at blive mødt af samfundet og frivillige organisationer efter løsladelsen. Hvis de fastholdes i en stigmatiseret identitet som afvigere, kan det have negative konsekvenser for deres reintegration. Omvendt kan frivillige organisationer fungere som en modvægt til denne stigmatisering ved at tilbyde et inkluderende fællesskab, hvor de tidligere indsatte anerkendes for deres potentiale frem for deres fortid.

Indstryksstyring

Goffmans begreb *indstryksstyring* omhandler, hvordan individet aktivt forsøger at kontrollere den måde, det bliver opfattet af andre (Goffman 2020, kap. 2). Mennesker

tilpasser deres adfærd afhængigt af den sociale kontekst, de befinder sig i, og de forventninger, de møder.

Gennem *frontstage* og *backstage*-begreberne illustrerer Goffman, hvordan individer strategisk iscenesætter sig selv i forskellige sociale situationer. *Frontstage* refererer til de øjeblikke, hvor individet er bevidst om at skulle opretholde et bestemt billede af sig selv, hvilket typisk er i mere formelle eller offentlige situationer. *Backstage* er derimod et rum, hvor individet kan være mere afslappet og mindre påvirket af andres forventninger (Halkier 2010, s. 76).

Tidligere indsatte navigerer mellem disse roller, når de forsøger at etablere en ny identitet efter løsladelsen. I fængslet har de ofte været tvunget til at tilpasse sig en bestemt adfærd og rolle for at overleve i en hierarkisk struktur. Når de løslades og engagerer sig i frivillige organisationer, skal de forhandle deres identitet på ny. Frivillige organisationer kan i denne sammenhæng fungere som et *backstage-rum*, hvor tidligere indsatte kan eksperimentere med nye måder at præsentere sig selv på uden frygt for at blive dømt ud fra deres fortid.

De teoretiske perspektiver, der er blevet præsenteret i dette speciale, har belyst forskellige mekanismer, der kan være relevante for at forstå re-entry processen og den kulturelle overgang fra fængselskulturens strukturer og normer til frivillige organisationers mere åbne kultur. Teorierne bidrager med analytiske redskaber til at undersøge, hvordan tidligere indsatte oplever denne overgang, hvordan de navigerer i mødet med nye sociale normer, samt hvilken rolle frivillige organisationer kan spille i denne proces.

I analysen vil jeg anvende disse teoretiske perspektiver til at undersøge, hvordan tidligere indsatte selv beskriver deres overgang fra fængslet til frivillige organisationer, samt hvilke udfordringer de oplever i denne proces. Derudover vil jeg analysere, hvordan ansatte i frivillige organisationer opfatter deres rolle i denne proces, samt hvilke udfordringer de ser i arbejdet med denne gruppe.

Analyse

Jeg har, som tidligere nævnt i problembaggrunden, ud fra empirien af de fem kvalitative forskningsinterviews identificeret fem relevante og afdækkende temaer, der omhandler overgangen fra fængslets institutionelle rammer til civilsamfundets normer.

De fundne temaer er følgende:

- 1. Fængselskulturens betydning for re-entry – ”et samfund i samfundet”
- 2. Overgangen fra fængsel til frihed: Udfordringer i re-entry-processen
- 3. Frivillige organisationers rolle i re-entry-processen
- 4. Mødet mellem fængselskultur og frivillige organisationers kultur
- 5. Strukturelle barrierer og samarbejde i re-entry-processen

1. tema: Fængselskulturens betydning for re-entry – ”et samfund i samfundet”

Jeg har udvalgt dette tema, da det giver en grundlæggende forståelse af, hvordan fængselskulturen, herunder hierarki, struktur og normer sætter spor i de indsatte adfærd og selvforståelse. Der undersøges, hvordan normer, hierarkier og sociale mekanismer beskrives, og hvordan fængselskulturen former tidligere indsatte identitet og adfærd. Endvidere vil det belyses, hvordan tidligere indsatte oplever at skulle navigere i den kultur. Jeg vil ved brug af teori forsøge at belyse, hvordan dette påvirker tidligere indsatte både på et kollektivt og et individuelt niveau.

Subkultur

Flere informanter beskriver fængslet som et sted, der skaber en følelse af at være adskilt fra det omgivende samfund. Denne kultur kan føre til en dyb usikkerhed i hverdagen og om fremtiden, hvilket ifølge flere informanter kan få den enkelte til at begå handlinger, der ikke nødvendigvis stemmer overens med deres personlige værdier og identitet. Denne usikkerhed, der beskrives som smitsom, får indsatte til at

handle på måder, der er præget af den unikke fængselskultur, som de befinder sig i. Ifølge Mogens betyder usikkerheden, at folk ændrer sig i deres adfærd. Mogens fortæller:

Der er så meget usikkerhed. Den smitter så af på personerne, som gør, at de begår handlinger, de begår sig på en anden måde ... Så derfor vil der være nogen, der vil opføre sig anderledes ... Folk ændrer sig, når de sidder i fængsel. Og jeg tror i bund og grund, at det udspringer simpelthen af deres usikkerhed... (Mogens, s. 5)

I en bestræbelse på at forstå, hvorfor denne usikkerhed opstår, er det nødvendigt at tage højde for de kontekster, der omgiver den enkelte person. Eksempelvis de institutionelle rammer. Ifølge Goffman er den sociale interaktionsramme allerede etableret på forhånd i samfundet, hvilket vil sige, før den sociale interaktion rent faktisk udspiller sig (Mik-Meyer 2007, s. 43–59). Dette gælder også i fængslets kultur, hvor usikkerhed er en integreret del af hverdagen for de indsatte, og denne usikkerhed smitter af på medindsatte. Det er derfor en markant omvæltning for personer, der kommer fra samfundet, hvor sociale normer og adfærd er anderledes. Ifølge Goffman tilpasser mennesker deres adfærd afhængigt af den sociale kontekst, de befinder sig i (Goffman 2020, kap. 2). Cooley beskriver samfundet som et spejl, hvor individet afspejler sig i de normer og grupper, det møder. Når indsatte kommer i fængsel, bliver dette deres nye "samfund," og deres identitet justeres i overensstemmelse hermed. Cooleys tretrinsproces beskriver, hvordan vi skaber vores identitet i samspil med andre ved først at forestille os, hvordan vi fremstår, derefter hvordan andre opfatter os, og til sidst hvordan vi føler os ud fra disse opfattelser (Cooley 1922, s. 152–153). For indsatte betyder denne proces en radikal ændring, da de skal tilpasse sig et nyt fællesskab, hvor alle er fælles om den erfaring; at have begået kriminalitet.

En af informanterne, Hamad, beskriver fængselskulturen som "et samfund i samfundet":

Jamen det er bare fordi, man føler sig lidt meget uden for samfundet ... Fordi det er lidt ligesom et samfund i samfundet, kan man sige ... Med nogle helt andre forskudte regler... (Hamad, s. 4).

De "forskudte regler", som Hamad refererer til, handler om de normer, der præger fængselskulturen, og som er markant anderledes end dem, man er vant til i det ydre samfund. I fængslet er det ofte nødvendigt for de indsatte at gå på kompromis med deres egne værdier og normer for at kunne finde sig til rette i fællesskabet. For mange indsatte bliver dette et nødvendigt valg for at opnå en relativt fredelig afsoning. Men denne tilpasning har konsekvenser for individet, da det kræver stor opmærksomhed at navigere mellem frontstage og backstage. Ifølge Goffman agerer mennesker på frontstage, når de er bevidste om at opretholde et bestemt billede af sig selv i offentligheden (Halkier 2010, s. 76). Hvis en indsat derimod handler ud fra sin backstage, hvor de er mindre påvirket af andres forventninger, vil dette kunne ændre den måde, de bliver opfattet på i fængselsmiljøet og den gruppe, som de tilhører. Derfor er det af stor betydning for den enkelte at være opmærksom på, hvordan man fremstiller sig selv, da dette kan påvirke hele afsoningsperioden. Mogens beskriver, hvordan han tilpasser sig de normer, der eksisterer i fængselskulturen:

...Og så må jeg også bare bide i mig, at så er det måske en kultur, hvor nogle værdier og normer er anderledes i forhold til min egen ... men herregud ... Man skal danse lidt efter en pipe nogle gange, hvis det gør, at man kan få en stille og rolig afsoning ...

(Mogens, s. 11).

Ovenstående citat indikerer, at indsatte forsøger at kontrollere, hvordan de bliver set på af andre i fængslet, hvilket kan forstås som indtryksstyring (Goffman 2020, kap 2). Denne kontrol opstår, når den enkelte møder nye forventninger og søger at navigere i den hierarkiske struktur, der kendetegner fængselsmiljøet, hvor de konfronteres med normer, der er forskellige fra dem, de er vant til.

Flere informanter beskriver også en kultur, hvor sladder og forræderi ikke tolereres, og hvor indsatte begynder at internalisere en fælles forståelse, der adskiller "os" fra "dem" – de, der repræsenterer systemet. Præsten understreger i interviewet, at personer, der bryder med disse uskrevede regler, kan blive mødt med hård modstand. Dette blev også bekræftet af tidligere indsatte. Mogens fortæller:

Men det var sådan nogle ting, der kunne man godt sådan få at vide, at holdningen herinde, det er, at vi alle sammen kæmper sammen mod systemet ... (Mogens, s. 8).

Denne opfattelse kan have stor betydning for indsattes re-entry i samfundet, idet de internaliserer en opfattelse af at være i opposition til systemet, som de føler er imod dem. Den allerede eksisterende usikkerhed blandt indsatte kan forstærkes af denne "os og dem"-mentalitet, hvilket kan vanskeliggøre deres tilpasning til samfundet efter løsladelse. Deres tillid til at systemet kan støtte dem i at opbygge et kriminalitetsfrit liv, kan også blive påvirket negativt.

Dog kan ens selvopfattelse ændre sig, som Cooley påpeger. Ifølge Cooley afhænger ens selvopfattelse af den sociale kontekst, man befinder sig i (Cooley 1922, s. 152–153). Derfor er det muligt, at tidligere indsatte kan ændre deres syn på sig selv og på systemet efter løsladelsen, når de tilpasser sig de normer og værdier, der eksisterer i det samfund, de nu er en del af.

Selvom en person tidligere har været involveret i kriminalitet, giver samfundet stadig mulighed for at ændre dennes adfærd, såfremt individet ikke fastholdes i det stigma, der kan hæmme udviklingen af en positiv selvopfattelse. En afsoning kan have stor betydning for den enkeltes mentale helbred, da indsatte ofte bliver taget ud af deres "naturlige habitat" og sat i en situation, hvor de er sammen med mennesker, de ikke nødvendigvis selv har valgt. Som Hamad beskriver:

Jeg tænker, at de fleste, der har siddet inde i mange år, de får en eller anden form for noget PTSD ... ja ... Fordi man ligesom bliver taget ud af sit naturlige habitat, og så skal man befinde sig sammen med en masse mennesker, man overhovedet ikke har det særligt fedt med (Hamad, s. 4).

Dette citat indikerer, at den omvæltning og de krav, indsatte møder under deres afsoning, kan have dybtgående konsekvenser. De oplever, at de skal navigere i forskellige identiteter for at kunne overleve overgangen mellem de to kulturer. I fængslet skal de konstant opretholde et bestemt billede af sig selv i deres frontstage for ikke at blive ekskluderet og for at kunne overleve det hierarkiske system. Når de

bliver løsladt, skal de tilpasse sig en kultur, hvor de kan agere mere naturligt og autentisk, og hvor de kan agere i deres backstage.

Der er en bred enighed blandt tidligere indsatte om, at deres fortid ikke nødvendigvis skal definere deres fremtidige muligheder for at være en del af samfundet igen. Dog kan det være svært for enkelte at undgå at tage dele af fængselskulturen med sig videre efter afsoning. Helena understreger:

Jeg tror, at der er måske en ting i forhold til overgangen, den kulturelle overgang. Der har jeg egentlig en oplevelse af, at der kan være noget i fængselskulturen, som bliver taget med videre, og det tager noget tid for de tidlige indsatte at ryste den kultur af sig. I forhold til at skulle positionere sig i et rum ... men de er også præget af, at have siddet inde i flere år og været en del af den kultur (Helena, s. 9).

Efter løsladelse kan det være svært for tidligere indsatte at bryde med de normer, de har internaliseret i fængslet. De normer, der eksisterer i fængselskulturen, opfattes ofte af civilsamfundet som afvigende fra de gængse sociale normer. Ifølge Becker er samfundets reaktion på individet afgørende for, om personen fastholdes i den stempling, der kan føre til yderligere marginalisering (Becker et al. 2020, s. 13–27). Det er derfor essentielt, at frivillige organisationer griber tidligt ind og tilbyder støtte, mens indsatte stadig er afsonende. Ved at have adgang til indsatte under deres fængselsophold kan frivillige organisationer etablere et kendskab til den enkelte, hvilket gør arbejdet med at inkludere dem i samfundets fællesskaber efter løsladelsen lettere.

Luhmann og Becker bidrager begge med det perspektiv, at adgang til nye sociale fællesskaber kan fremme inklusion og modvirke den stempling, som tidligere indsatte kan opleve. Ifølge præsten Lone ser de kriminelle ofte sig selv som adskilt fra den kriminelle handling, de har begået. Med støtte fra nye sociale fællesskaber og inklusion kan denne selvopfattelse styrkes efter løsladelse. Lone fortæller:

... Ja, altså der er rigtig mange, der taler om det her med at være et godt menneske, og det ser de langt hen ad vejen fuldstændig løsrevet fra det der med kriminalitet. Altså

man kan godt være kriminel og være et godt menneske, og det er jeg fuldstændig enig med dem i (Lone, s. 5).

Ovenstående citat understreger vigtigheden af, at civilsamfundet møder de tidligere indsatte som individer, der er løsrevet fra den kriminelle handling, de har begået. Som tidligere nævnt fortæller både Mogens og Hamad, at deres kriminelle handling ikke skal definere deres ret til at deltage i samfundet igen. Derfor er det afgørende, at fængselscivilsamfundet samarbejder med civilsamfundet, da en sådan koordinering kan lette de strukturelle barrierer, som de indsatte ellers vil møde i re-entry-processen. Ifølge artiklen "Understanding Health and Social Service Accessibility for Young People with Problematic Substance Use Exiting Prison in Australia," der blev fremsøgt under litteratursøgningen, er en helhedsorienteret tilgang, hvor der samarbejdes med civilsamfundsaktører, afgørende for, om indsatte opnår en vellykket re-entry (Gilchrist et al. 2022).

Synet på kulturen i fængsler

Allerede under afsoning har mange indsatte en opfattelse af, at samfundet har et negativt syn på fængselskulturen, hvilket kan skabe bekymringer om, hvordan de vil blive modtaget ved løsladelse. De er også usikre på, hvad deres fremtid vil indebære, og denne usikkerhed kan forværre deres oplevelse af afsoningen. I denne kontekst finder de indsatte ofte trøst i at være sammen med personer, der har lignende oplevelser. Hamad beskriver fængselskulturen som at være som en ø, man er blevet plantet på. Han siger:

Jeg vil beskrive det lidt ligesom, at du vil blive plantet på en ø med en hel masse mennesker, man overhovedet ikke kender. Som man måske aldrig nogensinde uden den virkelige verden vil omgås ... Både tosser og alt muligt andet ... (Hamad, s. 3).

Denne beskrivelse understreger den isolerende og fremmedgørende virkning, som fængslet kan have på den enkelte. Det er derfor vigtigt, at indsatte under afsoning opretholder relationer til civilsamfundet, hvor samtalen ikke kun omhandler kriminalitet. Ifølge Jensen danner kulturen i fængslet grundlag for, hvordan individer

handler og forstår sig selv, og derfor vil deres handlinger også blive styret af den kultur (Jensen 2013, s. 48). Hvordan indsatte navigerer i denne kultur, har afgørende betydning for, om de bliver inkluderet eller ekskluderet fra fællesskabet. Det samme gælder deres muligheder for at blive inkluderet i civilsamfundet, når de bliver løsladt. Den kultur, som de indsatte tager med sig fra fængslet, kan derfor være årsagen til, at de bliver ekskluderet fra civilsamfundet, hvis ikke de formår at bryde med de normer og adfærdsmønstre, de har internaliseret.

Præsten Lone påpeger, at den psykiske påvirkning af fængselskulturen kan have langvarige effekter, også når indsatte bliver løsladt. Når en tidligere indsat vender tilbage til samfundet, kan de have vænnet sig til normer i fængslet, der styrer deres adfærd på en bestemt måde. Lone fortæller:

Jeg hørte en sige, at han blev lidt nervøs, når alle har sko på indendørs. Fordi i fængslet, når folk har sko på, så er det fordi, de er klar til at slå ... ellers går de i tøfler ... Og så havde han stået i et supermarked i køen og opdaget, at alle omkring ham havde sko på ... Og så blev han virkelig nervøs. Så det er det psykiske aspekt i det, når man bliver løsladt, så har man vænnet sig til, at der er nogle ting i fængslet, der betyder noget bestemt ... (Lone, s. 19).

Ifølge Goffman begynder den enkelte at tillægge andre i samfundet et stigma, fordi de, set fra den tidligere indsattes perspektiv, afviger fra de normer, der er blevet internaliseret i fængslet. Dette stigma kan være et kropsligt stigma, hvor visse fysiske kendetegn associeres med ubehag og potentielle konflikter. Goffman beskriver dette som et fænomen, hvor det fysiske udtryk på en person kan indikere en bestemt social rolle eller adfærd, som afviger fra normerne i det omgivende samfund (Goffman 1975, s. 16–17). Dette fysiske stigma kan forværre de sociale barrierer, som den tidligere indsatte møder i civilsamfundet, og det kan dermed forsvare de udfordringer, de står overfor i deres re-entry-proces. Internaliseringen af den kultur kan have stor betydning for de tidligere indsattes re-entry i samfundet. Når de indsatte vender tilbage til civilsamfundet, bærer de erfaringen, adfærden og normerne med sig, som de under afsoning har lært og internaliseret i fængslet. Fængselskulturen fungerer som et spejl

for de indsatte, hvor deres selvbillede formes af de normer, de er blevet præget af. Ifølge Cooley er samfundet et spejl, der afspejler individets selvbillede (Cooley 1922, s. 152–153). Det tyder på, at fængselskulturen fungerer som dette spejl, da de tidligere indsatte ofte forventer at møde de samme normer og strukturer i samfundet, som de kender fra fængslet. Denne overførsel af adfærd og holdninger kan være en betydelig barriere, når de forsøger at tilpasse sig et civilsamfund, der opererer med helt andre normer og forventninger.

Religion som en kulturel tilgang frem for tillid til systemet

En central del af interviewpersonernes udtalelser er den mangel på tillid, der er til systemet – både under afsoning og efter løsladelse. Ifølge præsten Lone er der ofte løfter, der ikke bliver holdt til de indsatte, hvilket skaber en kultur præget af mistillid til de personer, man egentlig burde kunne stole på. Mogens beskriver også, hvordan mistillid præger fængselskulturen, særligt i relationen mellem de indsatte og de ansatte, hvilket påvirker de indsattes syn på og interaktion med systemet.

Denne mistillid får mange indsatte til at søge alternativ støtte, og religion spiller en væsentlig rolle i denne proces. Lone nævner, at der bliver læst betydeligt mere filosofi, Bibel og Koran i fængslerne end andre steder, hvilket skyldes, at folk har tid til det, og at mange vender sig mod religionen for at finde svar på de udfordringer, de står overfor i deres liv. Lone forklarer:

Der bliver læst væsentligt mere filosofi og Bibel, Koran i fængslerne end andre steder, tror jeg faktisk ... Både det, at folk har tid, men også det, at når der sker noget voldsomt i ens liv ... Og så vender mange sig til religionerne efter svar ... Og hvis du breder det ud til ikke kun at have med religion at gøre, så tror jeg, at der er meget fængselskultur, som man ikke kan bruge til noget som helst udenfor... (Lone, s. 18-19).

Lone pointerer, at meget af fængselskulturen ikke er anvendelig i samfundet, men at religionen er en kulturel praksis, der faktisk kan overføres til samfundet uden større problemer. Dette understøtter, at religion kan være en ressource for tidligere indsatte, der ønsker at ændre deres identitet og finde en vej tilbage til samfundet. Denne religiøse tilgang kan bidrage til at forme en ny identitet, der er mere forenelig med

civilsamfundet, samtidig med at det giver de indsatte en positiv ramme for at håndtere deres udfordringer og forandringer i deres liv.

Fængselskulturen har en dybdegående indvirkning på de indsattes identitet og adfærd. Når indsatte internaliserer de normer og hierarkier, der præger fængselslivet, skaber det en parallel forståelse af fællesskab, som kan være en hindring for deres re-entry i samfundet. Denne kultur kan gøre det vanskeligt for dem at tilpasse sig civilsamfundets normer og værdier, som adskiller sig markant fra de værdier, de har været vant til i fængslet.

Dog er det også tydeligt, at identitet kan ændre sig gennem positive sociale relationer og støtte, hvilket understreger vigtigheden af, at de tidligere indsatte får adgang til nye fællesskaber, der understøtter deres inklusion i samfundet. Som Lone nævner, kan religion tilbyde en vej til denne forandring, da den skaber en positiv identitetsramme, der er mere kompatibel med civilsamfundet. Dette understøtter nødvendigheden af at inkludere de indsatte i støttefællesskaber og give dem de rette værktøjer og ressourcer til at navigere i de udfordringer, som kulturen i fængsler kan skabe for de enkeltes re-entry i samfundet.

I en bestræbelse på at lette en vellykket reintegration er det således ikke nok kun at arbejde med de strukturelle barrierer. Det er også nødvendigt at hjælpe dem med at omforme den selvforståelse, der er blevet formet under afsoningen, så de kan finde deres plads i et civilsamfund, der ikke nødvendigvis deler de samme normer og værdier som fængslet.

2. tema: Overgangen fra fængsel til frihed: Udfordringer i re-entry-processen

Efter at have undersøgt hvordan det følelsesmæssige og psykologiske møde med friheden kan være præget af både frygt og håb, er det også vigtigt at anerkende de praktiske udfordringer, som tidligere indsatte møder, når de forsøger at genintegrere sig i samfundet. Den indre konflikt, der opstår fra frygten for stigmatisering og frygten

for at mislykkes, kan hurtigt blive forstærket af konkrete, daglige udfordringer, som manglende bolig, økonomiske ressourcer og støtte. Dette understreger, at en succesfuld re-entry ikke kun afhænger af den personlige transformation. Det afhænger også af de praktiske muligheder, samfundet tilbyder for at lette overgangen.

Mødet med friheden – fra fængsel til samfund

Overgangen fra fængsel til samfund er en kompleks proces, og for mange tidligere indsatte kan mødet med "friheden" virke både overvældende og udfordrende. I denne proces kan vi se, hvordan deres selvbillede, som Cooley beskriver, spiller en vigtig rolle. Cooley argumenterer for, at individers selvbillede skabes gennem, hvordan de tror, at andre ser dem (ibid.). I tilfælde af tidligere indsatte er deres møde med samfundet ofte præget af en følelse af usikkerhed, hvor de bekymrer sig om, hvordan de vil blive opfattet af omverdenen. Per fortæller:

Jeg tror meget, at den der bekymring om at blive sluset ud, at det er, fordi det er en ny verden for mange af dem (s. 6, Per).

Per beskriver bekymringen for overgangen som en frygt for det ukendte – en frygt for at blive kastet ud i en verden, hvor de ikke længere er beskyttet af fængslets faste rammer og strukturer. Dette bekymrende møde med friheden kan skabe en følelsesmæssig konflikt, da de indsatte ofte frygter at blive afvist af samfundet, hvor de føler, at deres gamle identitet ikke længere passer ind. Denne frygt for at blive stigmatiseret, kan få dem til at isolere sig eller tilbageholde deres sande potentiale, da de allerede ser sig selv som problematiske individer (Goffman 1975, s. 13–16).

Mogens, der har været igennem sin egen re-entry fortæller:

Det har ikke altid været lige nemt, det har været pinefuldt på mange måder, men jeg kom igennem det, og nu er jeg ude på den anden side, og nu skal jeg eddermame vise dem, som ikke har troet på, at det her skulle lykkes, at jeg kommer ud som den bedste udgave af mig selv end før ... (s. 21, Mogens).

Mogens ser sin egen transformation som en modstand mod både de negative forventninger fra samfundet og de indre dæmoner, han har kæmpet med under sin afsoning. Hans udtalelse om at "vise dem, som ikke har troet på ham" afspejler hans ønske om at genvinde sin plads i samfundet som en værdifuld og forandret person. Dette er et klart eksempel på, hvordan Mogens forsøger at forme sit selvbillede på en positiv måde på trods af de udfordringer og den stigmatisering, han møder. Hans ord understøtter Cooleys ideer om, hvordan individet aktivt forsøger at skabe sin identitet gennem interaktioner med andre, og hvordan han ønsker at ændre den opfattelse, samfundet måske har af ham som tidligere kriminel (Cooley 1922, s. 154–156).

Mogens kritiserer også samfundets tilgang til re-entry, og han påpeger, at der er et alt for stort fokus på de negative aspekter ved indsattes fortid, mens der ikke er tilstrækkelig støtte for at lette overgangen. Mogens fortæller:

Altså, man havde meget fokus på de negative ting. I stedet for at have fokus på, hvad kan vi hjælpe med, for at det bliver den nemmeste overgang (s. 22-23, Mogens)

Denne kritik rummer en vigtig pointe om, hvordan stigmatiseringen af tidligere indsatte bliver forstærket af samfundets fokus på deres fortid i stedet for deres fremtid. Goffman påpeger, at stigmatisering kan gøre det svært for en person at ændre sig, da samfundet insisterer på at definere dem ud fra deres tidligere handlinger (Goffman 1975, s. 13–14). I stedet for at fremme en forståelse for deres potentiale til forandring bliver mange tidligere indsatte mødt med mistillid og negativitet, hvilket kan forhindre dem i at forme en positiv ny identitet i samfundet.

Mødet med friheden og overgangen fra fængsel til samfund er ofte præget af både indre og ydre konflikter, hvor tidligere indsatte kæmper med at genvinde et selvbillede, der er blevet undermineret af fængslet og samfundets negative syn på dem. Den støtte, de får i denne overgang, er ofte utilstrækkelig, hvilket gør det svært for dem at navigere effektivt i samfundet. Der er et klart behov for, at samfundet ikke kun fokuserer på den "negative" del af de indsattes historie, men i højere grad støtter dem i at bygge en ny, positiv identitet, som kan lette overgangen og skabe muligheder

for en varig reintegration.

Praktiske udfordringer

De praktiske udfordringer, som tidligere indsatte møder efter deres løsladelse, har stor betydning for deres re-entry-proces, og de kan være en betydelig hindring for en succesfuld reintegration i samfundet. De praktiske udfordringer kan føre til en følelse af håbløshed og fremmedgørelse, hvilket gør det sværere for den enkelte at etablere sig i samfundet og opnå stabilitet. Disse udfordringer kan intensivere stigmatiseringen af de tidligere indsatte, da de ofte bliver set på som mindre værdige eller som en belastning for samfundet, da de tillægges en bestemt værdi og egenskaber af det øvrige samfund (ibid., s. 13–15).

Mogens beskriver, hvordan mangel på ressourcer kan få en person til at falde tilbage i uhensigtsmæssige mønstre, og hvordan en dårlig forberedelse kan resultere i, at løsladelsen ikke bliver den succes, man havde håbet på. Mogens fortæller:

Jeg havde egentlig gjort det hele klar og sendt det afsted. Men det er jo ikke alle, der har de ressourcer til at gøre det. Så derfor er det også bare desværre rigtig mange, som falder lidt ned i et hul der ... Og så kan det være, at de bliver løsladt, og så kommer det ikke til at fungere (Mogens, s. 18).

Dette citat belyser, hvordan praktiske gøremål og mangel på økonomiske og sociale ressourcer kan forhindre en tidligere indsat i at få en succesfuld re-entry. Mogens fremhæver det faktum, at ikke alle har de nødvendige midler eller støtte til at forberede sig på livet udenfor fængslet. Når ressourcerne ikke er til stede, er det svært at skabe en stabil base, hvilket kan føre til, at de indsatte falder tilbage i gamle vaner. Det gør det sværere for dem at navigere i samfundet og få et stabilt og produktivt liv efter løsladelsen.

Helena understøtter dette ved at påpege et konkret problem, der gør det endnu sværere for tidligere indsatte at komme videre efter løsladelsen. Boligproblematikken er ifølge Helena en af de store udfordringer, som tidligere indsatte møder. Især når

man bliver løsladt på fuld tid, da Kriminalforsorgen ikke har ansvar for at finde en bolig til den indsatte. Helena fortæller:

Der er mange udfordringer i forhold til bolig. Og det er også sådan, at når du bliver løsladt på fuld tid, så vidt jeg ved, så har Kriminalforsorgen ikke ansvaret for at finde en bolig til dig. Men det skal de, hvis du bliver prøveløsladt (s. 7, Helena).

Dette citat fremhæver en systemisk udfordring, som mange tidligere indsatte står overfor. Mangel på bolig skaber ikke kun praktiske problemer, men det understøtter også følelsen af usikkerhed og isolation, da den løsladte person ofte ikke har et fast sted at bo, og derfor ikke kan fokusere på at bygge et nyt liv. Når man er uden bolig, kan det være meget svært at finde arbejde, skabe netværk og håndtere de psykiske udfordringer, der følger med i en re-entry proces. Manglen på et hjem og på støtte fra systemet skaber en barriere, som kan forhindre den løsladte person i at få fodfæste i samfundet og tage ansvar for sin egen fremtid. Ifølge Luhmann bestemmer funktionssystemerne i samfundet som økonomi, sundhed og uddannelse, hvem der inkluderes eller ekskluderes (Luhmann 2002, s. 130–131). De praktiske udfordringer, som både Mogens og Helena beskriver, viser, hvordan systematiske mangler kan forværre de allerede eksisterende problemer, som de tidligere indsatte står overfor. Uden de nødvendige ressourcer, såsom bolig og økonomisk støtte, kan overgangen fra fængsel til samfund blive uoverkommelig. Hvis samfundet ikke leverer den nødvendige hjælp til at sikre, at de løsladte har de rette vilkår for at komme videre, risikerer mange at falde tilbage i de samme mønstre og ende tilbage i fængsel.

Udfordringerne viser, hvordan manglende praktisk støtte kan skabe en ond cirkel af marginalisering og stigmatisering for de tidligere indsatte. Det understreger vigtigheden af at have en struktureret og helhedsorienteret tilgang til reintegration, hvor både de praktiske og sociale aspekter af re-entry-processen tages i betragtning.

Ifølge forskningsartiklen "Professional Support and Re-Entry Preparedness Among Prisoners" påpeges vigtigheden af praktisk støtte til tidligere indsatte, da forberedelsen til løsladelsen er altafgørende for en vellykket re-entry. Artiklen understreger ligeledes, at manglende samarbejde mellem fængsler og eksterne

omkring den indsatte skaber barrierer for den indsattes oplevelse af at være forberedt på løsladelse, samtidigt skaber det en barriere for en succesfuld overgang til samfundet (Pasma et al. 2023).

Sociale og psykiske udfordringer

De sociale og psykiske udfordringer, som de tidligere indsatte møder i re-entry-processen, spiller en afgørende rolle i deres evne til at navigere tilbage i samfundet. Mange indsatte lider under psykiske lidelser, som følge af deres tid i fængsel, hvilket forværrer deres situation ved løsladelsen. Ifølge Goffman kan stigmatiseringen og de psykiske belastninger, som afviger fra normen, føre til stigmatisering, hvilket kan forhindre dem i at opbygge et normalt liv udenfor fængslet (Goffman 1975, s. 15). De psykiske udfordringer, som mange indsatte har, forstærkes af usikkerheden og det sociale pres, der følger med deres re-entry.

Helena peger på et konkret problem i form af, hvordan det at være boligløs kan forværre den psykiske tilstand hos de løsladte. Hun beskriver, hvordan det er umuligt for tidligere indsatte at arbejde med sig selv, før de har fået stabilitet i deres liv. Især når de står uden bolig. Helena fortæller:

I Café Exit giver vi faktisk ikke terapi til nogen, som ikke har en bolig, fordi vi oplever ikke, at de kan arbejde med sig selv. Det er så enormt stressende at være boligløs. Så det der med at arbejde på det her måde, det er ikke muligt, før der er noget andet, der er på plads (Helena, s. 9).

Helena understreger ligeledes, at det er svært at fokusere på personlige og psykiske udfordringer, når et praktisk problem såsom bolig mangler. For mange løsladte er stressen over at være boligløs så overvældende, at det forhindrer dem i at tage fat på de psykiske aspekter af re-entry processen. De følelsesmæssige og psykologiske udfordringer i form af angst, depression eller PTSD bliver ofte skubbet til side, da de er nødt til at finde en løsning på de mere presserende praktiske udfordringer først. Dette kan forsinke deres personlige udvikling og gøre det sværere at komme videre.

Derudover fremhæver Helena, at mange indsatte lider af psykiske lidelser, men at disse problemer ikke nødvendigvis bliver anerkendt eller behandlet under afsoningen. Mange indsatte får ikke stillet en diagnose, selvom de tydeligvis lider af psykiske problemer. Dette kan føre til, at de forbliver ubehandlede og derfor har de samme psykiske udfordringer, når de bliver løsladt, som de havde, da de blev indsat. Dette kan skabe en kontinuerlig cyklus af vanskeligheder og føre til, at de løsladte havner i fængsel igen. Helena fortæller:

Men der er sådan en statistik over, hvor mange man tænker i fængslerne, der har psykiske lidelser, eller er uddiagnostiseret. Hvor at jeg ser det enormt uhensigtsmæssigt, at man kan være indsat i mange år uden at få stillet en diagnose, når man tydeligvis har udfordringer ... Og så bliver man løsladt og har de samme udfordringer, og kan ende i fængslet igen, fordi man ikke har fået hjælp (Helena, s. 6)

Dette citat understreger et væsentligt problem i den institutionelle behandling af indsatte. Når psykiske lidelser ikke bliver behandlet eller diagnosticeret i fængslet, forværres de ofte i løbet af afsoningen. Den manglende behandling resulterer i, at de løsladte står med de samme problemer, uden at de har fået hjælp. Dette kan føre til en følelse af håbløshed og få dem til at falde tilbage i tidligere vaner, hvilket gør reintegration i samfundet sværere.

Desuden italesætter flere af interviewpersonerne, at mange indsatte oplever alvorlige traumer under deres afsoning. Stress og vold kan føre til udviklingen af PTSD, som først bliver erkendt efter løsladelsen. Lone fortæller:

Altså, der er mange, der oplever voldsomme ting under deres afsoning ... det er ikke kun for sjov, når vi siger, at hvis man ikke har PTSD, når man kommer i fængsel, så er der måske en stor risiko, for man har det, når man kommer ud ... Og så hele uvisheden ... (Lone, s. 8)

Denne bemærkning illustrerer, hvordan psykiske belastninger, som PTSD er, kan udvikle sig som et resultat af fængselsopholdet. Fængselslivet, som ofte er præget af vold, utryghed og isolation, kan have langvarige effekter på den mentale sundhed. Når

de indsatte først bliver løsladt, kan de psykiske konsekvenser gøre reintegrationen i samfundet ekstra udfordrende. Uvisheden og den mentale belastning kan gøre det svært at finde sig til rette i et samfund, som man måske ikke længere føler sig forbundet med.

De sociale og psykiske udfordringer, som de tidligere indsatte møder, bliver dobbelt udfordret. Det er både i form af praktiske problemer som bolig og økonomi, men det er også psykiske problemer, som ikke nødvendigvis bliver behandlet under fængselsopholdet. For at kunne sikre en mere effektiv reintegration bør samfundet sikre, at både de praktiske og psykiske behov hos tidligere indsatte bliver mødt, så de kan få de bedste forudsætninger for at opbygge et stabilt og meningsfuldt liv udenfor fængslet.

Eksklusion fra samfundet – samfundets reaktion

Én af de største udfordringer for tidligere indsatte, når de bliver løsladt, er samfundets reaktion på deres tilbagevenden. Samfundet bærer ofte på nogle fordomme og en bestemt opfattelse af personer, der har været i fængsel, hvilket kan føre til en eksklusion, der forhindrer en vellykket reintegration (Luhmann 2002, s. 121). De løsladtes oplevelse af at blive mødt med mistillid og fordømmelse kan gøre det svært at finde en ny plads i samfundet.

Lone fremhæver, at det er vigtigt, at samfundet giver tidligere indsatte en ekstra chance, selv når deres forbrydelser har været alvorlige. Hun pointerer, at tillid er én af de væsentligste faktorer, der kan fremme forandringer og hjælpe tidligere indsatte med at integrere sig i samfundet. Lone udtrykker et ønske om, at samfundet bliver bedre til at vise tillid, og dermed give de løsladte mulighed for at starte på ny. Lone fortæller:

... Derfor skal han jo alligevel have noget at bo i og jeg tror egentlig mest på at tillid skaber de største forandringer. Så det kunne jeg godt ønske mig, at vi som samfund bliver bedre til at give folk en ekstra chance ... (Lone, s. 21-22).

Lones perspektiv peger på et behov for en systematisk ændring i, hvordan samfundet behandler de tidligere indsatte. Det handler ikke kun om at tilbyde bolig eller økonomisk støtte, men det handler også om at give dem et socialt fundament og en mulighed for at genopbygge deres liv gennem tillid og opbakning. Når tillid bliver en grundlæggende værdi i samfundets tilgang til de tidligere indsatte, kan det være med til at bryde den cirkel af stigmatisering, som ofte fastholder dem i marginalisering (Goffman 1975, s. 17–18).

Samtidig belyser Lone også de praktiske udfordringer, som følger med usikkerheden omkring løsladelsen. Løsladelse sker ofte med meget kort varsel, hvilket gør det vanskeligt at planlægge fremtidige skridt for både den indsatte selv og deres støttepersoner. Lone beskriver, hvordan det bliver svært for socialrådgivere at finde bolig, når de ikke ved, om en person overhovedet bliver løsladt. Det er også svært for de indsatte selv at finde arbejde eller læreplads, da løsladelsen kan blive ændret med kort varsel, hvilket efterlader dem i konstant forvirring. Lone fortæller:

Det kan være rigtig svært at planlægge, både for sig selv og familien, at man tit har få dage før man bliver løsladt ... det gør det også svært for socialrådgiveren at skaffe en lejlighed, når hun ikke ved om vedkommende kommer ud eller ej ... eller med en læreplads og så skal man ringe derud og sige ... øh jeg fik ikke den der prøveløsladelse alligevel, det er ikke fordi jeg ikke har opført mig ordentligt, men det er bare sådan systemet er, og det skal en kommende arbejdsgiver så forholde sig til (Lone, s. 7-8).

Denne usikkerhed omkring løsladelse og de praktiske konsekvenser gør det ekstremt svært for de indsatte at begynde at planlægge og opbygge et stabilt liv. Det kræver stabilitet fra systemets side og fra samfundets fællesskab, der må være mere imødekommende overfor de tidligere indsatte.

Mogens giver et personligt indblik i, hvordan den stigmatisering, som han har oplevet efter løsladelse, har påvirket ham. Han beskriver, hvordan han blev mødt med negative reaktioner fra samfundet, hvilket gjorde det svært for ham at finde sin plads igen. Mogens fortæller:

... Og der blev set skævt til en, og der blev råbt og skreget af en, og så videre. Jeg synes simpelthen, det var... (s. 21, Mogens).

Mogens afslører den hårde virkelighed, hvor tidligere indsatte står overfor både systemets barrierer og den sociale udstødelse, der kommer med stigmatiseringen. Mogens har, ifølge Goffman, fået tildelt et karaktermæssigt stigma, idet han tilskrives moralske og adfærdsmæssige fejl (ibid., s. 16–17). Denne type behandling skaber en endnu større afstand mellem den løsladte og samfundet, hvilket gør reintegrationen endnu vanskeligere. Mogens viser, hvordan den sociale opfattelse af en person som "kriminell" kan fastholde dem i en status, der forhindrer forandring og fremtidig deltagelse i samfundslivet.

Ovenstående viser, at samfundets reaktion på de tidligere indsatte spiller en central rolle i tidligere indsattes overgang fra fængsel til frihed. Udfordringer som mistillid, stigmatisering og manglende støtte skaber et system, der i stedet for at hjælpe, fastholder de løsladte i marginalisering. Hvis man således skal sikre, at de tidligere indsatte får en realistisk chance for at opbygge et nyt liv, er det nødvendigt, at samfundet ændrer sin tilgang og tilbyder både praktisk - og social støtte. Tillid, fleksibilitet, koordinering og vilje til at give de tidligere indsatte en ægte mulighed for at starte på ny er afgørende for at bryde denne negative spiral. Dette kommer også tydeligt til udtryk i forskningsartiklen fra Australien, der lægger vægt på, at langsigtede støtteforløb og bedre samarbejde omkring de indsattes re-entry har en afgørende betydning for at bryde det negative mønster (Gilchrist et al. 2022).

3. tema: Frivillige organisationers rolle i re-entry-processen

Frivillige organisationer spiller en uundværlig rolle i re-entry-processen ved at tilbyde en bred vifte af støttemuligheder, der hjælper tidligere indsatte med at genfinde deres plads i samfundet. I dette afsnit vil jeg undersøge de forskellige former for støtte, som frivillige organisationer tilbyder, og hvordan denne støtte påvirker re-entry-processen. Deres arbejde spænder fra praktisk hjælp til følelsesmæssig støtte, og de bidrager aktivt til at modvirke stigma, samtidig med at de tilbyder en tryk- og støttende ramme.

I denne sammenhæng er det vigtigt at undersøge de former for støtte, som frivillige yder, og hvad deres motivation og rolle er i forbindelse hermed. I henhold hertil er det relevant at undersøge, hvordan tidligere indsatte oplever denne støtte.

Former for støtte

I re-entry-processen spiller de strukturelle faktorer og støtten fra frivillige organisationer en betydelig rolle for den tidligere indsatte. Denne støtte strækker sig ud over praktiske løsninger, og den omfatter både sociale - og emotionelle aspekter, der er afgørende i overgangen fra fængselslivet. Frivillige organisationer som Café Exit tilbyder et netværk af ressourcer, som tidligere indsatte kan trække på, hvilket gør det muligt at navigere i den komplekse overgang fra fængselslivet til samfundet.

Én af de største udfordringer i re-entry processen er, at mange tidligere indsatte ikke har overskud til selv at opsøge hjælp, og derfor er det afgørende, at organisationerne aktivt holder fast i dem. Helena fortæller:

De fleste, som vi har kontakt med, overgår jo fra fængselsverdenen og indgår ikke direkte i et organisationsmiljø, fordi der er få af dem, der har overskud til det. Der er nogle, der gør det, fordi de har overskud til det, at holde fast i os, og vi holder fast i dem. Og så er der andre, der hænger i så tynd en tråd, at det er os, der holder dem hele tiden (Helena, s. 4).

Denne udtalelse kan knyttes til Beckers teori om afvigelse, hvor han beskriver, hvordan individers identitet kan blive formet af samfundets reaktion på deres handlinger (Becker 2020, s. 11–12). I denne sammenhæng kan tidligere indsatte opleve, at deres kriminaliserede status er blevet en del af deres identitet, og derfor kan de have svært ved at finde tilbage til et liv uden for institutionen. En frivillig organisation som Café Exit spiller en vigtig rolle i at tilbyde praktisk støtte og hjælpe med at "holde fast" i de tidligere indsatte, hvilket giver dem mulighed for at genopbygge deres liv uden for fængslet og undgå marginalisering.

Desuden kan stigma bruges til at forstå, hvordan de tidligere indsatte oplever af samfundet kan være præget af de stigmatiserende etiketter, de bærer som følge af deres kriminalitet. Som Goffman beskriver det, kan stigma føre til, at individer oplever, at deres samfundsmæssige muligheder er begrænsede (Goffman 1975, s. 17–18). Café Exit hjælper i den forbindelse med at modvirke denne stigmatisering ved at tilbyde et fællesskab, hvor de tidligere indsatte kan blive mødt som individer med potentiale, og hvor de således ikke blot bliver defineret af deres fortid.

Når Helena yderligere påpeger, at de tidligere indsatte ikke direkte indgår i et organisationsmiljø, men at de i stedet "hænger i en tynd tråd", kan dette også forstås gennem kulturbegrebet, der fokuserer på, hvordan kultur er en dynamisk proces, der skabes gennem møder mellem forskellige sociale grupper (Jensen 2013, s. 48). Tidligere indsatte navigerer mellem to kulturer i form af fængslets hierarkiske og restriktive kultur og den mere åbne og inkluderende kultur, der findes i frivillige organisationer. Frivillige organisationer agerer som mødested for tidligere indsatte. Her får de mulighed for at skabe nye relationer, og de kan lære at navigere i et samfund, der ikke ser dem som afvigende - men derimod som mennesker med potentiale for forandring.

Frivillige organisationer fungerer som et parallelt system indenfor det større samfund. Luhmann argumenterer for, at samfundet er opdelt i forskellige kommunikationssystemer, som fungerer uafhængigt af hinanden, men som alligevel er afhængige af hinanden (Luhmann 2002, s. 121–131). Frivillige organisationer som Café Exit opererer i et felt, der kan ses som et alternativt system til de mere institutionaliserede systemer i form af fængslet og Kriminalforsorgen. Disse organisationer tilbyder en mere personlig og holistisk tilgang, der giver tidligere indsatte mulighed for at opbygge deres identitet på nye måder og skabe forbindelser, der ikke er præget af den institutionelle kontrol, som ofte dominerer fængslets system.

Støtte fra frivillige organisationer kan være afgørende for at skabe en mere glidende overgang til livet uden for murene. Deres evne til at agere fleksibelt og tilpasse sig den enkeltes behov er med til at skabe en mere helhedsorienteret tilgang til reintegration.

På den måde giver frivillige organisationer tidligere indsatte mulighed for at bryde de sociale - og økonomiske barrierer, der ellers kunne forhindre deres succesfulde re-entry.

Frivilliges motivation og rolle

Frivillige organisationer fungerer som en social bro mellem tidligere indsatte og samfundet. Per fremhæver den menneskelige dimension i mødet med de tidligere indsatte, som han beskriver således:

Det er jo det menneskelige her ... Det er nogle hårde banditter, der kommer i caféerne ... Men de er også meget mere end det ... Og det at sidde og grine med dem og have det sjovt og være mennesker med dem ... (Per, s. 3-4).

Per understreger her, hvordan det er essentielt at se de tidligere indsatte som hele mennesker frem for at reducere dem til deres kriminelle fortid. Denne tilgang hjælper med at bryde den stigmatisering, som ofte hænger ved tidligere indsatte, hvor de er blevet identificeret med deres tidligere handlinger snarere end deres potentiale som mennesker. At møde dem med ligeværdighed og humor åbner op for en ny identitet, hvor de kan fremstå som personer med værdighed. Individer der ikke defineres udelukkende på baggrund af deres fortid (Goffman 1975, s. 13–18).

De frivilliges indsats bygger på bestemte værdier, som Helena beskriver:

Jamen, den overordnede kultur bygger på vores værdisæt, så de to ting hænger sammen, kan man sige. Vi har nogle værdier omkring fællesskaber og samskabelse og ligeværdighed, som er enormt vigtige for os (Helena, s. 3).

I et samfund, der er opdelt i forskellige sociale systemer, opererer Kriminalforsorgen med sine egne strukturer og normer, der kan være lukkede og hierarkiske, mens samfundet udenfor følger andre sociale regler. Frivillige organisationer som Café Exit fungerer som et alternativt system, der tilbyder en mere humaniseret tilgang. De hjælper de tidligere indsatte med at navigere mellem disse systemer, og de

understøtter deres re-entry i samfundet ved at fremme fællesskab og ligestilling. Denne rolle som et parallelt system gør frivillige organisationer til en vigtig aktør i processen, da de tilbyder en mere fleksibel og støttende ramme, der er mindre præget af institutionelle magtstrukturer (Luhmann 2002, s. 121).

De frivilliges rolle skaber trygge relationer, hvor de tidligere indsatte kan finde positive fællesskaber, der ikke er præget af kriminalitet eller marginalisering. Denne sociale støtte hjælper de tidligere indsatte med at redefinere sig selv i et nyt perspektiv, som er mere kompatibelt med samfundets normer og værdier. Denne tilgang er ikke kun vigtig for at lette overgangen til et liv uden kriminalitet, men den kan også mindske risikoen for recidiv. Den frivilliges støtte er derfor en essentiel del af re-entry-processen, da den giver mulighed for, at de tidligere indsatte kan udvikle en ny identitet og blive en aktiv del af samfundet.

Modvirkning af stigma

Stigma kan være en afgørende barriere for tidligere indsattes reintegration i samfundet. Ikke alene oplever de ydre stigmatisering fra samfundet, men mange af dem kæmper også med et selvstigma, hvor de internaliserer samfundets negative syn på dem (Goffman 2009, s. 84–85). I denne kontekst bliver de tidligere indsattes oplevelse af stigma ikke kun et socialt fænomen. Det bliver også et individuelt psykologisk spørgsmål, der påvirker deres selvopfattelse og mulighed for at genopbygge deres identitet uden for de normative rammer, der blev tildelt dem som kriminelle. Café Exit spiller her en vigtig rolle i at modvirke dette stigma og understøtte en positiv identitetsskabelse.

Mogens beskriver, hvordan fordomme, både andres og ens egne, kan gøre det svært at etablere et nyt liv efter fængslet. Han reflekterer over, hvordan samfundets syn på ham som tidligere indsat kan skabe barrierer for hans reintegration. Denne oplevelse af selvstigma kan også ses i lyset af Beckers stemplingsteori, hvor han argumenterer for, at sociale afvigelser først bliver til gennem samfundets reaktion og stempling af individer (Becker 2020, s. 27–28). Når en person som Mogens stemples som kriminel,

skaber det en social kategorisering, der forstærker selvforståelsen af at være afviger, hvilket vanskeliggør reintegrationen i samfundet. Becker påpeger, at denne stempling kan føre til en selvforstærkende proces, hvor individer, der én gang er blevet kategoriseret som afvigere, får svært ved at bryde ud af denne rolle, hvilket kan føre til yderligere afvigelse. Mogens fortæller:

... du ved, at man har måske mange fordomme om sig selv, også når man kommer ud med, hvad andre tænker om en. Det er jo fundament for, at man kan komme ud og få et normalt liv igen (Mogens, s. 24).

Café Exit fungerer i denne sammenhæng som et fællesskab, der kan modvirke både ydre og selvstigma. Når tidligere indsatte deltager i Café Exit, bliver de mødt som mennesker med ressourcer og potentiale snarere end som "kriminelle". Dette muliggør en transformation af deres identitet, hvor de får mulighed for at genopbygge deres selvbillede på en måde, der ikke er bundet til de negative kategorier, samfundet har pålagt dem. Luhmann understreger, at samfundet er funktionelt differentieret, og at det består af selvstændige systemer, hvor fængslet ses som et lukket system, der udøver eksklusion gennem sine egne normer og praksisser (Luhmann 2002, s. 121). Fængslets institutionelle rammer kan fastholde de indsatte i en marginaliseret position og dermed styrke stigmatiseringen. Café Exit kan derimod fungere som en brobygger mellem det fængselsbaserede system og det øvrige samfund, hvor de tidligere indsatte får adgang til nye sociale netværk, der kan åbne døren til inklusion i samfundets øvrige funktionssystemer. Mogens fortæller:

... fordi at man bliver måske ikke resocialiseret i fængsel i dag, og man bruger heller ikke ordet resocialiseret i dag, man har fundet noget nyt ... Så når jeg sidder og tænker tilbage, så er jeg taknemmelig for den måde, jeg valgte at bruge Café Exit på ... Det hjalp mig ... Det gav mig en fordel ... Det har givet mange andre en fordel også, ved jeg ... (Mogens, s. 18).

Mogens understreger, hvordan hans erfaringer med Café Exit har hjulpet ham med at ændre sin sociale rolle og skabe en ny begyndelse. Dette perspektiv kan kobles til Luhmanns idé om inklusion og eksklusion, hvor organisationer som Café Exit tilbyder

en alternativ form for social integration, der ikke nødvendigvis sker gennem de traditionelle systemer som arbejde eller boligmarkedet. Det sker derimod gennem etablering af nye sociale relationer og netværk, der muliggør en mere positiv identitetsskabelse.

Det ses tydeligt, hvordan frivillige organisationer udfordrer de negative etiketter, som tidligere indsatte har fået pålagt. Ved at tilbyde et støttende fællesskab, hvor de ikke udelukkende bliver defineret af deres tidligere handlinger, giver Café Exit de tidligere indsatte en mulighed for at ændre den sociale definition af dem selv. Dette kan bidrage til at bryde den selvforstærkende stemplingsmekanisme, og det kan understøtte deres reintegration i samfundet som aktive, værdifulde borgere.

Tidligere indsattes oplevelse af frivillige organisationer

For mange tidligere indsatte er frivillige organisationer en afgørende støtte i re-entry-processen, da de tilbyder hjælp, der ofte er svær at få gennem Kriminalforsorgen. Organisationer som Café Exit skaber et fællesskab, hvor tidligere indsatte føler sig mødt i øjenhøjde, og hvor information, støtte og netværk spiller en central rolle.

Ja, men jeg synes bare overordnet, altså generelt set så har Café Exit bare gjort en meget større forskel ... altså end jeg måske lige selv er klar over ... Jamen det er bare sådan lidt ligesom om, at Café Exit møder folk i øjenhøjde ... (Hamad, s. 7).

Hamad understreger her, at Café Exit har haft en betydelig indflydelse på hans overgang fra fængsel til samfund. I modsætning til systemet, hvor relationer ofte er præget af en hierarkisk struktur, oplever han, at han bliver mødt som et ligeværdigt menneske. Forskellen på fængsel og frivillige organisationer bliver tydelig her, hvor fængslet fungerer som et ekskluderende system, mens frivillige organisationer skaber nye sociale sammenhænge, hvor tidligere indsatte kan blive inkluderet. Inklusionen kommer særligt til udtryk, når tidligere indsatte italesætter støtten til nogle af de største udfordringer de møder i re-entry processen. Herunder manglen på tilgængelig information om bolig, økonomi og muligheder for støtte. Mogens fortæller:

Jeg brugte Café Exit til at høre, hvad kendte de lige til af boligforeninger, som var gode ... det er sådan noget som hjemmesiden studiebolig.dk eller hvad det var, det hed dengang. Der kunne du gå ind og se alle muligheder som studerende i forhold til boligsøgninger ... det var Café Exit der sagde det til mig og ikke fængselspersonalet, og det er jo ret vigtig information (Mogens, s. 18).

Mogens påpeger i ovenstående citat, hvordan Café Exit fungerede som en vigtig informationskilde i forbindelse med boligsøgning. Tidligere indsatte mangler ofte det sociale netværk, der kan hjælpe dem med at finde en bolig eller et job, men frivillige organisationer kan bidrage til at lukke dette hul ved at formidle kontakter og viden.

Derudover adskiller frivillige organisationer sig fra Kriminalforsorgen ved at være mere tilgængelige og fleksible i deres hjælp. Hamad fortæller:

En af de ting er, at jeg lige kan skrive til K (anonymiseret) eller ringe til K, hvis jeg har et problem med et eller andet. Det synes jeg er super fint (Hamad, s. 14).

Hamad beskriver her, hvordan han oplever de frivilliges støtte som mere umiddelbar og personlig end den hjælp, han har fået fra systemet. Dette kan kobles til Goffmans begreb om totale institutioner, hvor fængslet kan være en rigid struktur med faste regler og begrænset individualiseret hjælp (Adlam et al. 2013). Frivillige organisationer kan derimod tilbyde en mere fleksibel støtte, der er tilpasset den enkeltes behov.

4. tema Mødet mellem fængselskultur og frivillige organisationers kultur

Mødet mellem fængselskulturen og frivillige organisationers kultur er en kompleks proces, der involverer både kulturelle forskelle og personlige tilpasninger. Tidligere indsatte står ofte overfor udfordringer, når de forsøger at navigere mellem de normer og værdier, der præger fængslet, og de mere åbne og støttende kulturer, der findes i frivillige organisationer. Fængselskulturen er ofte præget af hierarki, overlevelse og

isolation, mens frivillige organisationer ofte fremmer inklusion, støtte og empowerment (Wright Nielsen 2009, s. 34–36). Dette kan føre til konflikter, hvor tidligere indsatte skal tilpasse sig organisationens sociale normer og forståelse af relationer, hvilket kan være en udfordrende proces. Derudover kan mødet med en ny kultur føre til et identitetsskifte, hvor den tidligere indsatte begynder at se sig selv gennem de nye sociale linser, som frivillige organisationer tilbyder. Dette kan have stor betydning for deres selvforståelse og fremtidige livsvalg.

Oplevelsen af kulturelle forskelle – fængelskulturen vs. Café Exits kultur

Tidligere indsatte oplever en markant kontrast mellem fængelskulturen og kulturen i frivillige organisationer som Café Exit. Som jeg blandt andet nævnte i det første tema, er fængslet kendetegnet ved hierarki, kontrol og mistillid, mens Café Exit repræsenterer et åbent, ligeværdigt og støttende miljø. Denne forskel skaber en ny oplevelse af fællesskab for de tidligere indsatte, og det påvirker deres re-entry-proces på flere niveauer. Frivillighed er med til at skabe en oplevelse af normalitet i en ellers meget unormal verden. Lone fortæller:

Men de indsatte, vi møder, fortæller os, at det har en betydning, at vi kommer med frivillige, fordi vi delvis er repræsentanter for civilsamfundet, så de føler sig mere velkomne af almindelige mennesker. De føler sig mindre fordømt, og det giver dem også et billede, eller sådan, det giver dem en oplevelse af normalitet i en verden, som er meget unormal (Lone, s. 17).

Her fungerer Café Exit som en bro mellem eksklusionen i fængslet og muligheden for inklusion i samfundet. Ved at bringe frivillighed ind i fængslet giver organisationen de indsatte en forsmag på, hvordan relationer uden for institutionen kan være mere ligeværdige.

Forskellen mellem fængslets kultur og frivillige organisationers kultur kan også forstås gennem begrebet *sløring*, hvor indsatte, som de stigmatiserede, anvender en midlertidig tilpasningsteknik for at forhindre, at stigmaet bliver unødigt påfaldende

(Goffman 2009, s. 143). Årsagen til dette kan være, at de indsatte har en forestilling om, at civile, i dette tilfælde frivillige, har et bestemt syn på fængselskulturen og indsatte generelt. Dog kan frivillige også udfordre en forråelse, som eksisterer i fængselsmiljøet. Lone fortæller:

Jamen så tror jeg et lyttende øre, som ikke fortæller videre, tror jeg er vigtigt, og så synes jeg nogle gange, at de frivillige ser nogle andre ting end det faste personale gør ... Man vænner sig til, at der sker en form for forråelse i kriminalforsorgen... Og så har han nogle gange oplevet frivillige, der har holdt fast og sagt, jamen han skal have noget at bo i. Nu ringer jeg til et boligselskab og spørger, om han kan få noget at bo i ...
(Lone, s. 10).

Denne beskrivelse illustrerer, hvordan frivillige arbejder på en mere fleksibel og personlig måde, mens det offentlige system ofte er præget af rigiditet. Frivillige ser de tidligere indsatte som mennesker med potentiale frem for udelukkende at vurdere dem ud fra deres fortidige handlinger.

Mogens beskriver i nedenstående citat, hvordan Café Exits tilstedeværelse bliver en konkret hjælp, og hvordan de bidrager til en anderledes atmosfære i fængslet:

Det er jo sjovt, fordi når Café Exit så kom, så blev sådan hele afdelingen anderledes, fordi så stoppede alt samtaler og sådan noget. Det er sjovt, hvordan at der kan træde en person ind ad døren, og med det samme, så blev det hele en helt anden stemning
(Mogens, s. 26).

Her ses en tydelig forskel mellem fængslets kontrollerede rum og den mere uformelle stemning, som frivillige bringer med sig. Fængsler er karakteriseret ved lukkede fysiske rammer, hvor individets bevægelsesfrihed er begrænset (Kriminalforsorgen 2025c). Når Café Exit træder ind i dette rum, forandres dynamikken, hvilket kan tolkes som en symbolsk åbning mod en friere verden.

Forskellen mellem de to kulturer kan også forklares ud fra et kulturbegreb, hvor fængslet fungerer som en subkultur med egne normer og adfærdsregler, som jeg

beskrev i forbindelse med første tema (Jensen 2013, s. 48). De indsatte udvikler strategier for at overleve i et miljø præget af mistillid og hierarki. Overgangen fra denne subkultur til den mere åbne kultur i en frivillig organisation kræver en omstilling. For tidligere indsatte kan denne overgang være udfordrende, da de i fængslet har lært at navigere i et system, hvor tillid ofte er en svaghed, mens Café Exit forventer åbenhed og samarbejde. Denne kulturelle omstilling bliver en væsentlig del af re-entry-processen.

Fængslets hierarkiske og kontrollerede struktur står i kontrast til den mere fleksible og inkluderende kultur i frivillige organisationer. Overgangen fra en marginaliseret gruppe til en mere accepteret del af samfundet indebærer en aflæring af de overlevelsesstrategier, som var nødvendige i fængslet. Afbøjelse kan her forstås som en kollektiv proces, hvor den tidligere indsatte ikke alene skal skabe en ny identitet, men den indsatte skal også navigere i de forventninger og normer, der gør sig gældende uden for murene (Becker 2020, s. 11–28).

Café Exit fungerer som en bro mellem disse to kulturer, men overgangen er ikke uden udfordringer. For at kunne opnå reel inklusion kræver det en omstilling, hvor den tidligere indsatte går fra at være miskrediteret til at kunne passere som en del af det almindelige samfund (Goffman 2009, s. 83–84, 113).

Navigationen i forskellen mellem kulturerne og tilpasning af normer

Navigationen mellem kulturerne kan være udfordrende, da der, som beskrevet i tidligere afsnit, er en væsentlig kontrast mellem kulturerne. Her skal den tidligere indsatte på den ene side agere i deres frontstage og iscenesætte sig selv. På den anden side skal de også kunne evne overgangen i at navigere og være afslappet i deres backstage, hvor deres egne normer og holdninger er accepteret (Halkier 2010, s. 76). Helena beskriver betydningen af et "fælles tredje", hvor aktiviteter skaber nye identiteter uafhængigt af fortiden. Hun fortæller:

... at lave noget, som er et fælles tredje, som ikke har noget at gøre med deres fortid ...

Det er enormt vigtigt, når de er i en svær situation (*Helena, s. 4*).

Identiteten er således ikke fastlåst, men den udvikles gennem sociale interaktioner (Goffman 1975, s. 13–18). Dog er det flere gange blevet belyst igennem empirien, at fængslets faste rammer kan gøre det svært at forberede indsatte på re-entry, og de kan dermed også begrænse, hvorvidt interaktionerne får det fulde positive udbytte. Lone fortæller:

Det er rammerne, der er udfordrende ... rigtig mange regler og rigtig meget logistik"
(Lone, s. 3-4).

Når fængslet ikke understøtter en glidende overgang, bliver de tidligere indsatte ofte overladt til sig selv i en sårbar fase. For nogle kan tilpasningen til Café Exits kultur være svær, da de har tillært sig, at mistillid og hierarki er nødvendige overlevelsesstrategier i et fængsel. Becker beskriver afvigelse som en kollektiv proces, hvor individets status skabes i samspil med omgivelserne (Becker 2020, s. 11–12). Café Exit tilbyder et miljø, hvor tidligere indsatte kan redefinere sig selv gennem nye erfaringer. Men evnen til at tilpasse sig afhænger af den enkeltes evne til at navigere i overgangen mellem de to forskellige kulturer.

Identitetsskifte – påvirkning af ny kultur på tidligere indsattes selvforståelse

Når tidligere indsatte forlader fængslet, står de over for en identitetsmæssig omstilling. De er vant til at blive set på som kriminelle snarere end individer med forskellige identiteter. Denne etikettering kan fastholde dem i en selvforståelse, der er formet af deres fortidige handlinger, hvilket gør det vanskeligt at opbygge en ny identitet efter løsladelsen (ibid., s. 13, 27–28).

I frivillige organisationer møder de andre centrale værdier, end dem de er vant til. Dette kan skabe en mulighed for identitetsskifte, da de her oplever at blive mødt som mennesker frem for at blive reduceret til deres kriminelle fortid. Helena beskriver betydningen af at være i et miljø, hvor man ikke dømmes:

For størstedelen handler det om at være en del af et fællesskab, som er rummeligt og accepterende og som ikke er dømmende (Helena, s. 14).

Denne proces kan forstås gennem Goffmans begreb om det miskrediterede individ, hvor personer med en stigmatiseret baggrund forsøger at genforhandle deres identitet i nye sociale sammenhænge (Goffman 2009, s. 83–84). Når tidligere indsatte træder ind i Café Exits fællesskab, får de mulighed for at spejle sig i andres syn på dem, hvilket kan være afgørende for deres selvopfattelse (Cooley 1922, s. 152–153).

Overgangen fra fængslets lukkede system til en mere åben og inkluderende kultur indebærer dog udfordringer. Gamle overlevelsesstrategier fra fængslet kan være svære at slippe, og samfundets fortsatte stigmatisering kan gøre det vanskeligt at etablere en ny identitet uden for institutionens rammer. Her fungerer Café Exit som en bro, hvor tidligere indsatte får støtte til gradvist at tilpasse sig en ny selvforståelse og de sociale normer.

Identitetsskiftet er ikke en automatisk proces, men det kræver tid, støtte og en social kontekst, hvor tidligere indsatte kan redefinere sig selv uden at blive fastholdt i deres fortid. Café Exit tilbyder et rum for denne omstilling, men mødet med samfundets normer kan stadig være en udfordring, der kræver en aktiv indsats fra både individet og omgivelserne.

5. tema Strukturelle barrierer og samarbejde i re-entry-processen

Strukturelle barrierer og samarbejde i re-entry-processen påvirker tidligere indsattes overgang til samfundet. Mens et velfungerende samarbejde mellem Kriminalforsorgen og frivillige organisationer kan lette processen, skaber manglende koordinering ofte

brud, der forhindrer en sammenhængende støtte. Samtidig udgør lovgivning, økonomi og politiske prioriteter yderligere barrierer, ligesom frivillige organisationer kæmper med begrænsede ressourcer.

Samarbejdet mellem Kriminalforsorgen og frivillige organisationer

Et velfungerende samarbejde mellem Kriminalforsorgen og frivillige organisationer er afgørende for en vellykket re-entry-proces. Dog er samarbejdet præget af brud og manglende koordinering, hvilket ofte efterlader tidligere indsatte uden en tilstrækkelig støtte. For mange bliver løsladelsen en uoverskuelig proces, hvor de kæmper med at navigere i systemet uden en klar plan. Helena beskriver, hvordan indsatte ved løsladelsen modtager papirer med information om, hvor de skal henvende sig, men ofte ender de med at blive sendt videre uden en sammenhængende plan:

...Hele det overblik, det er svært for dem... det kunne være rigtig fint, hvis de havde en tovholder, som hjælper dem (Helena, s. 6).

En manglende struktur kan føre til, at tidligere indsatte mister retningen og risikerer tilbagefald, hvilket også blev påpeget i én af de fremsøgte forskningsartikler (Pasma et al. 2023). I artiklen er der fokus på, at Kriminalforsorgens begrænsede ressourcer forværrer problemet, da underbemanding og manglende information gør det vanskeligt at tilbyde den nødvendige støtte. Mogens fortæller:

Jeg synes, Kriminalforsorgen i og for sig er en institution, som ikke ligger værdierne de helt rigtige steder... der er mangel på folk i Kriminalforsorgen (Mogens, s. 11).

Når Kriminalforsorgen ikke kan sikre en stabil overgang, overlades ansvaret ofte til frivillige organisationer. Dog hæmmes deres indsats af det fragmenterede system og den manglende koordinering. Flere organisationer oplever, at de tidligere indsatte enten ikke opsøger den hjælp, de har brug for, eller falder fra undervejs, da de ikke har ressourcer til at fastholde kontakten. Som Helena beskrev i 3. tema, er der få indsatte

der har overskud til at holde fast i dem, hvorfor det bliver deres opgave at være vedholdende og fastholde kontakten til de tidligere indsatte.

En styrket indsats, hvor Kriminalforsorgen og frivillige aktører arbejder tættere sammen, kunne sikre en mere sammenhængende re-entry-proces. En løsning kunne være at etablere en fast tovholder, der kan hjælpe indsatte med at navigere i de mange krav og muligheder efter løsladelsen. Dette ville skabe en mere stabil overgang, reducere risikoen for tilbagefald og øge chancerne for en vellykket reintegration i samfundet.

Samfundsmæssige barrierer

Lovgivning, økonomi og samfundets holdninger har stor indflydelse på tidligere indsattes muligheder for at etablere sig efter løsladelsen. Mange oplever, at de ikke blot skal håndtere overgangen fra fængsel til frihed, men også at de skal kæmpe mod strukturelle forhindringer, der begrænser deres handlemuligheder.

Økonomisk usikkerhed er én af de største udfordringer, da mange indsatte løslades uden midler til at dække basale behov som bolig, mad og transport. Per beskriver bekymringen blandt tidligere indsatte:

Helt klart, økonomi, økonomi, økonomi ... Den var de meget bekymrede for ... Om de havde noget, når de kom ud (Per, s. 6).

Uden en stabil økonomisk base risikerer de at prioritere kortsigtede løsninger frem for langsigtet integration, hvilket kan gøre det sværere at opnå varig stabilitet. I forskningsartiklen af Gilchrist påpeges det, at denne økonomiske usikkerhed ofte betyder, at tidligere indsatte nedprioriterer sociale fællesskaber og støtteprogrammer, der ellers kunne styrke deres reintegration (Gilchrist et al. 2022).

Derudover oplever mange en markant stigmatisering, når de forlader fængslet. Lone beskriver, hvordan gentagne skuffelser i mødet med systemet kan føre til en følelse af magtesløshed:

Til sidst tør man slet ikke stole på, jamen står solen overhovedet op i morgen, ikke?
(Lone, s. 7).

Den manglende tillid til systemet kan resultere i, at tidligere indsatte trækker sig fra de sociale og institutionelle strukturer, der egentlig skulle understøtte deres tilbagevenden til samfundet. Nogle af de samfundsbarrierer, som der omtales i tidligere henviste forskningsartikler, viser, at tidligere indsatte ofte mødes med mistro og fordomme, hvilket gør det vanskeligt for dem at finde arbejde, bolig og opbygge et nyt netværk (Pasma et al. 2023) (Gilchrist et al. 2022).

Når samfundet primært ser dem som kriminelle frem for mennesker med potentiale for forandring, skaber det en ond cirkel af marginalisering. Uden en ændring i lovgivningen og en bredere samfundsmæssig indsats for at støtte deres reintegration, risikerer de at forblive i en udsat position, hvor risikoen for tilbagefald er høj. En større politisk og samfundsmæssig forståelse for disse barrierer er derfor afgørende for at skabe en mere bæredygtig re-entry-proces.

Udfordringer i arbejdet med tidligere indsatte

Frivillige organisationer møder flere udfordringer i deres arbejde. Mange indsatte står med både emotionelle - og praktiske behov, der kræver langsigtet støtte og en helhedsorienteret tilgang. Dette understreger, hvordan psykisk belastning og social isolation kan hæmme indsattes evne til at engagere sig i frivillige fællesskaber. Faktorer som usikkerhed og isolation forværrer deres muligheder for at opretholde en stabil relation til organisationerne.

En anden udfordring er de tidligere indsattes skuffelser over systemet. Mange kommer ud med høje forventninger til samfundet og hjælpesystemet, men ofte møder de en virkelighed, hvor disse forventninger ikke indfries. Lone forklarer:

Mange bliver meget overrasket ... Løfter, der ikke bliver indfriet, det synes jeg der er mange der bliver meget påvirket af ... (Lone, s. 5-6).

Denne skuffelse kan føre til mistillid og følelsen af afmagt, som gør det endnu sværere for frivillige organisationer at opbygge et tillidsfuldt forhold. Beckers stempelingsteori hjælper med at forstå, hvordan gentagne skuffelser kan føre til en internalisering af en outsider-identitet, der forstærker følelsen af ikke at kunne ændre sig (Becker 2020, s. 24–27).

Selvstigmatisering er en anden væsentlig barriere. Mange tidligere indsatte ser det at modtage hjælp som et tegn på svaghed, og de undgår derfor støtte. Per påpeger, hvordan dette skaber en hindring for at tage imod hjælp:

Der er jo også noget selvstigmatisering i det ... Og at tage imod den hjælp (Per, s. 8).

Goffmans teori om stigma beskriver, hvordan tidligere indsatte bærer en permanent mærkning af deres kriminelle fortid, som gør det svært at udvikle en positiv selvforståelse og skabe nye relationer i samfundet (Goffman 2009, s. 84–85).

En anden udfordring, som frivillige organisationer står overfor, er de komplekse relationer mellem frivillige og indsatte. Lone beskriver, hvordan nogle frivillige, der er unge og søger erfaring til deres karriere, kan skabe en ubalance i forholdet til de indsatte. Dette kan føre til en usund dynamik, hvor indsatte føler sig misforstået. Lone fortæller:

*Udfordringerne går mest i retning af flirteri, synes jeg (henviser til indsatte som flirter)
Der er en del af de frivillige, der er unge, der søger ind på en uddannelse, så vil de gerne kunne skrive, at de har haft noget frivilligt arbejde. Og så er det jo spændende at være i fængsel (Lone, s. 14).*

Denne dynamik kan bidrage til en uheldig magtbalance, der skaber usikkerhed hos både frivillige og indsatte, og som kan skade relationen. Frivillige organisationer står

derfor overfor den udfordring, at de skal tilbyde støtte og samtidig respektere de indsatte behov for autonomi og personlig integritet. Cooleys teori om det reflekterede selvbillede understøtter, hvordan tidligere indsatte ofte kæmper med at modtage hjælp, da de konstant er konfronteret med, hvordan de tror, at andre ser dem (Cooley 1922, s. 152–153). Hvis de skal hjælpe dem med at opbygge et nyt, positivt selvbillede, er det nødvendigt, at frivillige organisationer tilbyder en ikke-dømmende og inkluderende støtte, der giver de indsatte mulighed for at udvikle deres identitet uden at føle sig stigmatiseret.

Arbejdet med tidligere indsatte kræver stor fleksibilitet og forståelse. Det handler om at støtte de indsatte i at genopbygge deres selvforståelse og finde en ny plads i samfundet. Frivillige organisationer spiller en central rolle i at hjælpe dem med at overkomme de indre barrierer, de møder i re-entry processen. Dette kræver en tilgang, der kombinerer praktisk støtte med psykosocial støtte, så de indsatte kan se sig selv som mere end deres kriminelle fortid.

Diskussion

Specialet har haft til formål at belyse, hvordan tidligere indsatte oplever re-entry-processen fra fængslets strukturer og normer til kulturen i frivillige organisationer, samt hvilke udfordringer de møder i denne overgang. På baggrund af interviews med tidligere indsatte og ansatte i frivillige organisationer, samt teorier om socialisering og relationer, har jeg fået indblik i flere centrale problemstillinger, hvilket jeg nu vil diskutere nærmere.

De tidligere indsatte beskriver deres møde med de frivillige organisationer som en overgang, der både rummer muligheder og udfordringer. På den ene side oplever de et skift fra fængslets stramme kontrol og hierarkier til en mere åben og fleksibel struktur, hvilket giver dem en følelse af frihed. Samtidig kan de savne den struktur og tryghed, som fængslet gav dem, og de kan herved føle sig usikre i mødet med den frihed, der kendetegner de frivillige organisationer. Dette åbner op for spørgsmålet om, hvorvidt

det ville være hensigtsmæssigt for frivillige organisationer at skabe en mere struktureret og genkendelig ramme for de tidligere indsatte, eller om det er vigtigt at fastholde den frihed, der kendetegner frivilligt arbejde.

Det er tydeligt, at den balance, frivillige organisationer skal finde, er kompleks. De tidligere indsatte værdsætter den respekt og menneskelige kontakt, de møder i de frivillige organisationer, og det er netop her, frivillige aktører kan gøre en væsentlig forskel. Dog viser analysen også, at mange indsatte er vant til at navigere under faste regler og strukturer i fængslet, hvilket kan gøre det svært for dem at tage ansvar i en situation, hvor de skal navigere mere selvstændigt. Dette stiller spørgsmålstejn ved, om frivillige organisationer bør styrke deres samarbejde med professionelle aktører for at sikre, at indsatte får den nødvendige relationelle støtte og praktiske hjælp. Det kunne eksempelvis være i forhold til bolig, arbejde og psykologisk støtte. Samtidig kunne det være relevant at undersøge, om det er nødvendigt at skelne mellem frivillige med forskellige erfaringer, da det muligvis kan sikre, at de kan tilbyde den nødvendige støtte på et tilstrækkeligt niveau.

Én af de centrale forskelle mellem arbejdet i fængslet og de frivillige organisationer er de frivilliges rolle i re-entry-processen. Gennem specialets empiri har det tydeligt fremgået, at de frivillige og de tidligere indsatte ser den tillid, der opbygges gennem de menneskelige relationer, som en vigtig del af re-entry og trivslen i organisationen for tidligere indsatte. Frivillige arbejder ofte med en særlig passion og dedikation, der skaber en stærk menneskelig kontakt, der er langt væk fra de magtstrukturer, der findes i institutionelle rammer. Ifølge Cooleys teori om det reflekterede selvbillede kan vi forstå, hvordan tidligere indsatte begynder at udvikle en ny opfattelse af sig selv i mødet med frivillige, der giver dem feedback og opbygger en ny identitet væk fra den kriminelle rolle, de har haft i fængslet (ibid.). Denne proces er dog ikke uden udfordringer, da frivillige ofte ikke har de samme professionelle ressourcer som ansatte, hvilket kan begrænse den dybdegående støtte, de kan tilbyde. Dette rejser spørgsmålet om, hvordan frivillige organisationer kan forbedre deres arbejde med tidligere indsatte, og om der er behov for et tættere samarbejde mellem frivillige og

professionelle aktører for at sikre, at indsatte får tilstrækkelig støtte på både et relationelt - og praktisk niveau.

En anden væsentlig udfordring, som de tidligere indsatte møder, er det stigma, der følger med deres kriminelle fortid. De interviewede indsatte beskriver, hvordan de oplever at blive mødt med mistro og skepsis af samfundet, og de kæmper ofte med at blive accepteret i samfundet efter løsladelsen. Dette stigma bliver forstærket af de sociale faktorer, som mange indsatte står overfor. Det kan eksempelvis være i form af manglende netværk og støtte fra familie og venner. Disse faktorer gør det endnu sværere for dem at finde en stabil plads i samfundet og i de frivillige organisationer, der arbejder med re-entry. Dette kan kobles til Aneshensel & Sucoffs forskning om, hvordan sociale og miljømæssige faktorer er tæt forbundet med individets mentale sundhed (Aneshensel & Sucoff 1996). De tidligere indsatte er ofte vokset op i belastede miljøer præget af kriminalitet og mangel på støtte, hvilket kan gøre det endnu sværere for dem at integrere sig i samfundet.

Her rejser sig spørgsmålet om, hvordan frivillige organisationer kan hjælpe tidligere indsatte med at håndtere og bearbejde det stigma, der ofte følger med deres tidligere kriminelle liv. Er der plads til at udvikle mere omfattende programmer, der ikke kun fokuserer på relationel støtte, men som også fokuserer på at hjælpe med at håndtere de psykologiske - og sociale barrierer for re-entry? Dette kunne eksempelvis være terapi- eller gruppesessioner, der sigter mod at genopbygge de tidligere indsattes selvværd og hjælpe dem med at skabe nye sociale netværk.

Samlet set viser specialet, at frivillige organisationer spiller en central rolle i de tidligere indsattes re-entry-proces, men at der er flere udfordringer, der stadig skal adresseres for at kunne støtte dem effektivt. Balancen mellem at tilbyde struktur og frihed er en kompleks problemstilling, som frivillige organisationer bør overveje, samtidig med at de fortsat arbejder med at opbygge tillid og støtte gennem relationer. Der er også et behov for at tage højde for de praktiske og sociale barrierer, som tidligere indsatte møder, og det faktum at frivillige organisationer kan spille en større

rolle i at hjælpe med at håndtere stigma og de sociale faktorer, der hæmmer reintegrationen.

Konklusion

Formålet med dette speciale har været at undersøge, hvordan tidligere indsatte oplever re-entry-processen i form af overgangen fra fængslets kulturelle strukturer og normer til kulturen i frivillige organisationer, samt de udfordringer de møder i denne overgang. Specialet har derudover undersøgt, hvordan ansatte i fængsler og civilsamfundsaserede organisationer opfatter deres rolle i støtteambejdet, samt hvilke udfordringer de møder i arbejdet med målgruppen.

Specialets analyse viste, at overgangen fra fængsel til frivillige organisationer indebærer et markant kulturskifte. Analysen blev udformet med udgangspunkt i fem kvalitative interviews med både ansatte og tidligere indsatte samt gennem anvendelsen af sociologiske teorier om identitet, stigmatisering og institutionelle kulturer. Fængslets kultur er præget af kontrol, hierarkier og mistillid, hvilket fremmer bestemte adfærdsformer. Det er eksempelvis behovet for at skjule sårbarhed og indtage en "hård" facade. I modsætning hertil er kulturen i mange frivillige organisationer båret af tillid, frivillighed og åbenhed, hvilket kan skabe ambivalente eller usikre situationer for de tidligere indsatte, som ikke umiddelbart er vant til at navigere i disse sociale kontekster.

Forskellene mellem de to institutionelle rammer betyder, at tidligere indsatte ofte oplever en form for identitetsmæssig friktion i re-entry-processen. Mange kæmper med at justere deres selvopfattelse og adfærd til en ny kontekst samtidig med, at de stadig kan være præget af fængslets normer. Her spiller både den indre og ydre stigmatisering en central rolle, idet mange tidligere indsatte oplever at blive mødt med forudindtagede holdninger, hvilket også gør sig gældende i de inkluderende fællesskaber.

Specialet viser også, at ansatte i fængsler og frivillige organisationer er bevidste om disse overgangsudfordringer, men at de oplever forskellige rammebetingelser og

begrænsninger i deres arbejde. Hvor ansatte i civilsamsfundsorganisationer ofte fremhæver fleksibilitet og nærhed i relationsarbejdet, oplever fængselspersonale begrænsninger i deres muligheder for at støtte de indsatte på et mere personligt plan.

Alt i alt peger specialet på, at re-entry-processen er kompleks og kontekstafhængig. En vellykket overgang kræver støtte og en forståelse for de dybere identitetsmæssige og kulturelle forskydninger, som individet gennemgår. Det er derfor afgørende, at systemets - og civilsamsfundets aktører arbejder ud fra et helhedsorienteret og relationelt perspektiv, der tager højde for den enkeltes baggrund, erfaringer og behov i processen med at finde en ny plads i samsfundet.

Perspektivering

Specialets undersøgelse åbner op for en række perspektiver. Det står klart, at re-entry-processen ikke alene handler om praktisk støtte eller adgang til ressourcer, men i høj grad er et spørgsmål om identitet, tillid og kulturel tilpasning. Dette peger på behovet for at gentænke og videreudvikle eksisterende re-integrationsindsatser med fokus på det relationelle og kulturforståelsen mellem systemet og civilsamsfundet.

Et vigtigt perspektiv handler om samspillet mellem fængselsinstitutioner og civilsamsfundsaktører. I specialet fremgår det, at forskellene mellem disse to institutionelle kontekster kan skabe et identitetsmæssigt spændingsfelt for de tidligere indsatte. Dette kalder på et større fokus på brobygning mellem institutioner og organisationer. Dette kan være i form af samarbejde og den måde, man forbereder indsatte på re-entry. Det kunne f.eks. være ved at skabe glidende overgange gennem fælles projekter, mentorordninger eller udslusningsforløb, hvor frivillige organisationer allerede inddrages inden løsladelse.

Derudover bør specialets resultater indgå i en bredere social- og kriminalpolitisk debat om, hvordan man bedst understøtter mennesker i overgangsprocesser. I en tid hvor civilsamsfundets rolle i velfærdssamsfundet bliver vigtigere, rejser specialet spørgsmål om ansvar, rollefordeling og støttebehov. Frivillige organisationer kan være en afgørende ressource, men der må også tages højde for deres begrænsninger og behov

for støtte og uddannelse, hvilket er relevant for mødet med målgrupper med komplekse livserfaringer.

Endelig giver specialet anledning til videre forskning i, hvordan kulturelle skift påvirker sociale re-integrationer. Det kunne eksempelvis være gennem dybdegående studier af, hvordan tillid og uformelle normer former deltagelse og tilhørsforhold i nye fællesskaber. Her er det også oplagt at undersøge, hvordan tidligere indsattes egne strategier og handlekraft kan bruges aktivt som ressource i denne proces, og hvordan disse erfaringer kan informere praksisudvikling i både system og civilsamfund.

Alt i alt bidrager specialet til forståelsen af re-entry som en kulturel, social - og identitetsmæssig overgang, der kræver opmærksomhed, forståelse og koordinering på tværs af institutionelle grænser.

Litteraturliste

- Adlam, J. et al., 2013. Perspectives on Erving Goffman's "Asylums" fifty years on, *Medicine, health care, and philosophy*. Dordrecht: Springer Netherlands, årg. 16, nr. 3, s. 605–613.
- Andvig, E. et al., 2025. *Inmates' perceptions and experiences of how they were prepared for release from a Norwegian open prison* [Online].
Tilgængelig fra: <https://www.scup.com/doi/epdf/10.1080/2578983X.2020.1847954>
[Lokaliseret 21-03-2025].
- Aneshensel, C.S. & Sucoff, C.A., 1996. The Neighborhood Context of Adolescent Mental Health, *Journal of Health and Social Behavior*. [American Sociological Association, Sage Publications, Inc.], årg. 37, nr. 4, s. 293–310.
- Annette Olesen & Anders Brinck Rosenholm, 2021. Frivillige organisationers resocialiserende arbejde i Kriminalforsorgens institutioner [Online], *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*.
Tilgængelig fra:
file:///Users/ayahzidan/Downloads/gjrgensen,+6k_07_Annette+Olesen+og+Anders+Brinck+Rosenvold_NTfK_1_2021.pdf [Lokaliseret 17-02-2025].
- Becker, H.S., 2020. *Outsidere : studier i afvigelsessociologi*. 2. udgave. Kbh.: Hans Reitzel.
- Becker, J. et al., 2020. Comparing the self-reported health-related quality of life (HRQoL) of artisanal and small-scale gold miners and the urban population in Zimbabwe using the EuroQol (EQ-5D-3L+C) questionnaire: a cross-sectional study., *Health and quality of life outcomes*, årg. 18, nr. 1, s. 253.
- Boje, T.P. red., 2006. *Den frivillige sektor i Danmark: omfang og betydning*. København: Socialforskningsinstituttet.

- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. red., 2020. *Kvalitative metoder : en grundbog*. 3. udgave. Kbh.: Hans Reitzel.
- Café Exit, 2015. *En del løslades uden at have egen bolig* [Online].
Tilgængelig fra: <https://cafeexit.dk/en-del-loeslades-uden-at-have-egen-bolig/>
[Lokaliseret 17-02-2025].
- Cooley, C.H., 1922. *Human nature and the social order* [E-bog]. New York: Charles Scribner's Sons.
Tilgængelig fra: <http://hdl.handle.net/2346/47107> [Lokaliseret 18-03-2025].
- Exit, C., 2025. *Kort om Café Exit* [Online].
Tilgængelig fra: <https://cafeexit.dk/om-os/kort-om-cafe-exit/> [Lokaliseret 24-03-2025].
- Finn Tobiesen, 2024. Danskernes retsfølelse fylder meget. De indsatte har ret til bedre resocialisering.
- Fængselsforbundet, 2025. *5.000 indsatte om to år* [Online].
Tilgængelig fra: <https://faengselsforbundet.dk/fagbladet-net/5-000-indsatte-om-to-aar/>.
- Gilchrist, L. et al., 2022. Understanding health and social service accessibility for young people with problematic substance use exiting prison in Australia, *Health & Social Care in the Community*, årg. 30, nr. 6, s. e4735–e4744.
- Goffman, E., 1975. *Stigma : om afvigerens sociale identitet*. Gyldendal.
- Goffman, E., 2009. *Stigma: om afvigerens sociale identitet*. 2. udgave. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Goffman, E., 2020. *Social samhandling og mikrosociologi: en tekstsamling*. 2. udgave. Kbh.: Hans Reitzel.

- Halkier, B., 2010. Focus groups as social enactments: integrating interaction and content in the analysis of focus group data, *Qualitative Research*. SAGE Publications, årg. 10, nr. 1, s. 71–89.
- Holm, H.B., 2024. *Ergoterapi og socialt arbejde: et argument for social ergoterapi*. 1. udgave. Kbh: Gad.
- Jensen, I., 2013. *Grundbog i kulturforståelse*. 2. udgave. 2. oplag. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Jensen, I., 2018. *Grundbog i kulturforståelse*. 3. udgave. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Justitsministeriet, 2018. *Bekendtgørelse om indsattes adgang til at medtage, besidde og råde over egne genstande m.v. og penge i kriminalforsorgens institutioner (genstandsbekendtgørelsen)*. BEK nr 1610 af 18/12/2018.
- Järvinen, M., Mik-Meyer, N. & Daniel Robert Andersen red., 2017. *Kvalitativ analyse: syv traditioner*. 1. udgave. Kbh.: Hans Reitzel.
- Klement, A.C., 2017. Indsattes tryghed og risikofaktorer.
- Kriminalforsorgen, 2023. *Kriminalforsorgens statistik 2023*.
- Kriminalforsorgen, 2025a. *Fængsel* [Online].
Tilgængelig fra: <https://kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/> [Lokaliseret 17-02-2025].
- Kriminalforsorgen, 2025b. *Hverdag i fængslet* [Online].
Tilgængelig fra: <https://kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/afsoning-af-faengselsdom/hverdag-i-faengslet/> [Lokaliseret 21-03-2025].
- Kriminalforsorgen, 2025c. *Indsattes rettigheder* [Online].
Tilgængelig fra: <https://kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/afsoning-af-faengselsdom/indsattes-rettigheder/> [Lokaliseret 17-02-2025].

- Kriminalforsorgen, 2025d. *Prøveløsladelse* [Online].
Tilgængelig fra: <https://kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/afsoning-af-faengselsdom/proveloesladelse/> [Lokaliseret 17-02-2025].
- Kriminalforsorgen, 2025e. *Ud af kriminalitet* [Online].
Tilgængelig fra: <https://kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/ud-af-kriminalitet/> [Lokaliseret 24-02-2025].
- Kvale, S. & Brinkmann, S., 2018. *Interview: det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. Kbh: Hans Reitzel.
- Kvale, S. & Brinkmann, S., 2022. *Interview: det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. 3. udgave. Kbh: Hans Reitzel.
- Luhmann, N., 2002. Inklusion og eksklusion, *Distinktion: Journal of Social Theory*. Routledge, årg. 3, nr. 1, s. 121–139.
- Mikkel Vestergaard, 2021. *Tidligere indsat: Frivillig mentorordning blev min redning – udbred dem til alle fængsler i landet : Civilsamfund - Altinget.dk* [Online].
Tilgængelig fra: <https://www.altinget.dk/civilsamfund/artikel/tidligere-indsat-frivillig-mentorordning-blev-min-redning-udbred-dem-til-alle-faengsler-i-landet> [Lokaliseret 17-02-2025].
- Mik-Meyer, N., 2007. *Magtens former: sociologiske perspektiver på statens møde med borgeren*. Kbh: Hans Reitzel.
- Monrad, M. & Olesen, S.P. red., 2018. *Forskningsmetode i socialt arbejde*. 1. udgave. Kbh.: Hans Reitzel.
- National Reentry Resource Center, Justice Center & United States Bureau of Justice Assistance, 2017. *Making people's transition from prison and jail to the community safe and successful: a snapshot of national progress in reentry*. Washington, D.C.: The National Reentry Resource Center ; Justice Center.

- Niels Glavind, 2009. *De indsatte: Samfundets fjender eller marginaliserede* [Online]. Tilgængelig fra: https://ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_de-indsatte-samfundets-fjender-eller-marginaliserede.pdf [Lokaliseret 17-02-2025].
- Pasma, A.J. et al., 2023. Professional support and re-entry preparedness among prisoners, *Criminology & Criminal Justice*. SAGE Publications, s. 17488958231161432.
- Retsudvalget, 2020. *Medarbejdernes syn på Kriminalforsorgen*.
- Simonsen, M.S., 2021. *Forebyggelse af kriminalitet blandt indsatte betaler sig* [Online]. Tilgængelig fra: <https://www.justitsministeriet.dk/pressemeddelelse/forebyggelse-af-kriminalitet-blandt-indsatte-betaler-sig/> [Lokaliseret 17-02-2025].
- Thorsager, L. et al., 2007. *Metoder i socialt arbejde - Begreber og problematikker*.
- Wright Nielsen, T., 2009. *Viljen til at frigøre: en undersøgelse af empowerment i praksis*. Lund: Lunds universitet, Socialhögskolan.

Bilag

Bilag 1: Transkriberingsmetode

- Informant: Sættes i *kursiv*
- Interviewer: Skrives i almindelig skrift
- Linjeskift for hver gang en ny person snakker
- Ved grin: (griner)
- Ved "Øhm" eller små pauser sættes tre punktummer (...)

Bilag 2: Eks. på kodningsmetode

Interview nr. 2	Kode	Tema
Lone (anonymiseret), Præst i Fængsel (anonymiseret) Citat:		

<i>"Lige nu har jeg 11 frivillige, som er glade for at komme ind, og mest at snakke det sociale med de indsatte, og det nyder de indsatte også, både på et bevidst niveau, de er glade for at snakke med dem, og jeg tænker også, at det er godt for dem, at have kontakt med nogle mennesker, der oplever noget helt andet end fængsel og kriminalitet. Så er der samtaler med en del af de indsatte, sådan på tommands hånd fortrolige samtaler, Meget om deres familie, meget om deres problemer, hvis de har problemer på afdelingen ... Meget sjældent med navnsnævnelser. De er meget bevidste om ikke at komme til at udlevere hinanden ... Og af og til også lidt om deres kriminalitet og fremtidsdrømme og bekymringer ... Bekymringer</i>	Interaktion mellem frivillige og indsatte – andet end kriminalitet og fængsel Aktiviteter	Aktiviteter og mødet om det fælles tredje
---	---	--

<i>især ... Og så laver vi lidt sociale aktiviteter, også som egentlig ikke behøvede at være kirkelig. Vi spiller julebanko, vi spiller UNO, vi bager kage, og her til jul sender vi julegaver til en frygtelig masse børn, der ellers ikke ville få en julegave, eller ville få en kedelig julegave, som ikke var fra deres far ... ” s. 2</i>		
---	--	--

Bilag 3: Eks. på interviewguide

Interviewguide – tidligere indsatte

Tak fordi du vil deltage. Projektet handler om, hvordan at du som tidligere indsat har oplevet overgangen fra fængslets kultur til kulturen i Café Exit, og hvilken betydning det har haft for din reintegration i samfundet. Din deltagelse er helt frivillig, og du kan altid tilbagetrække dit samtykke. Du vil blive anonymiseret i opgaven og alt data bliver slettet ved endt eksamen.

Hvis der er spørgsmål du ikke ønsker at besvare, er du velkommen til at sige fra.

Interviewet kommer til at tage ca. 45 minutter.

Har du nogle spørgsmål inden vi går i gang? 😊

Indledning:

- Kan du starte med at fortælle dit navn, alder, hvornår du har afsonet og hvor længe?
 - Afsoningsteder, boligsituation?

- Hvor lang tid har du kendt til Café Exit, og hvor længe er du kommet der?
 - Hvorfor?
 - Hvordan hørte du om Café Exit?
 - Kan du beskrive de konkrete aktiviteter eller programmer du har deltaget i, i Café Exit? Hvad betyder det for dig, at kunne deltage i disse?
- Gør du brug af andre frivillige organisationer?

Fængselskulturen

- Hvordan vil du beskrive miljøet og kulturen i fængslet?
- Hvilke normer og værdier prægede fængselslivet?
- Hvad var mest udfordrende ved at være i fængsel?

Overgangen til livet udenfor

- Hvordan oplevede du overgangen fra fængslet til friheden?
- Fik du tilstrækkelig information under afsoningen om, hvad der skulle ske efter løsladelsen?
- Hvilken støtte manglede du ved løsladelsen?
- Hvordan ser dit sociale netværk ud?
 - Familie, venner etc.

Mødet med frivillige organisationer

- Hvordan kom du i kontakt med den frivillige organisation?
- Hvordan oplevede du kulturen i organisationen sammenlignet med fængselskulturen?
- Hvilken støtte har du fået fra organisationen, og hvordan har det hjulpet dig?
 - Hvad har de støttet dig i, som fx du ikke fik støtte i fra fængslet?

Fremtiden og refleksion

- Hvad har været den største hjælp i at komme videre efter løsladelsen?
- Hvordan havde det set ud, hvis ikke du havde Café Exit at læne dig op ad?
- Hvad mener du kunne gøre overgangen fra fængslet til friheden lettere for andre?

Er der noget afslutningsvist du tænker er relevant, at jeg får med?

Tak for din deltagelse! ☺

Bilag 4: Samtykkeerklæring - skabelon

Samtykkeerklæring – Aalborg Universitet i København, Kandidat i Socialt Arbejde

Jeg er studerende på kandidaten i Socialt Arbejde på Aalborg Universitet i København, som ønsker at behandle dine personoplysninger til mit speciale på 4. semester. Specialet har til formål at undersøge, hvordan tidligere indsatte oplever overgangen fra fængslets kultur til kulturen i frivillige organisationer, samt hvilken betydning det har for tidligere indsattes reintegration i samfundet.

Jeg beder venligst om dit samtykke til at behandle dine personoplysninger til mit projekt.

Studieprojektet udarbejdes af: Ayah Enain. Jeg som studerende er dataansvarlig for behandling af dine oplysninger til mit projekt, uafhængigt af Aalborg Universitet.

Du giver samtykke til, at jeg må behandle følgende oplysninger om dig: Oplysninger om personlige oplevelser omkring det at være studerende i et studiemiljø med en bred kulturel diversitet.

Dine oplysninger bliver opbevaret sikkert, og jeg benytter dem udelukkende til ovenstående formål.

Du har altid ret til at trække dit samtykke tilbage. Ønsker du at trække dit samtykke tilbage, kan du kontakte mig på:

- Fv85zy@student.aau.dk (Ayah).

Databeskyttelsesforordningen giver dig ret til at få en række oplysninger, som du finder herunder.

Sæt kryds

☐ Jeg giver hermed samtykke til at ovennævnte må behandle mine oplysninger i henhold til ovenstående formål og oplysninger.

☐ Jeg giver hermed samtykke til at mine personlige oplysninger indgår pseudonymiseret – dvs. så det ikke er muligt at identificere mig – i en endelig

projektrapport, som vil blive offentliggjort i Aalborg Universitets digitale projektbibliotek samt afleveres til Aalborg Universitet med henblik på eksamensbedømmelse.

Dato:

Navn:

Underskrift: _____

Oplysningstekst

SÅDAN BEHANDLER VI DINE DATA

JEG ER DATAANSVARLIG

- ***Ayah Zidan Enain***

FORMÅLET MED AT BEHANDLE DINE OPLYSNINGER

JEG BEHANDLER DISSE PERSONOPLYSNINGER

☒ Almindelige personoplysninger, jf. databeskyttelsesforordningens art. 6, stk. 1, litra a. Følgende almindelige personoplysninger behandles om dig:

☒ Følsomme personoplysninger, jf. databeskyttelsesforordningens art. 9, stk. 2, litra a. Følgende følsomme personoplysninger behandles om dig:

De indsamles fra: Der indsamles data via semistruktureret interviews.

SÅDAN OPBEVARER VI DINE OPLYSNINGER

Jeg opbevarer dine personoplysninger, så længe det er nødvendigt i forhold til formålet med at indhente dit samtykke og i henhold til gældende lovgivning. Herefter sletter jeg dine personoplysninger.

DINE RETTIGHEDER

Når jeg behandler dine personoplysninger, har du ifølge databeskyttelsesforordningen flere rettigheder. Det betyder bl.a., at du har ret til sletning og dataportabilitet, og i visse tilfælde har du ret til indsigt, berigtigelse, begrænsning og til at gøre indsigelse mod vores behandling af de omfattede personoplysninger. Du har altid mulighed for at

trække dit samtykke tilbage. Vær dog opmærksom på, at du ikke kan trække dit samtykke tilbage med tilbagevirkende kraft.

Læs mere om dine rettigheder her på Datatilsynets hjemmeside:

<https://www.datatilsynet.dk/hvad-siger-reglerne/vejledning/de-registreredes-rettigheder>

VIL DU KLAGE?

Du er altid velkommen til at kontakte os med spørgsmål. Hvis du mener, at jeg ikke behandler dine oplysninger efter reglerne, så kontakt mig gerne.

Du har også altid mulighed for at klage til Datatilsynet på dt@datatilsynet.dk. Vi opfordrer dig dog til at kontakte os først, da vi vil gøre, hvad vi kan, for at imødekomme din klage.